

PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO
W KLASACH 7–8 SZKOŁY PODSTAWOWEJ
Myśli i słowa

Spis treści

1. Charakterystyka programu nauczania	2
2. Cele kształcenia – wymagania ogólne	6
3. Treści nauczania – wymagania szczegółowe i przewidywane osiągnięcia	9
4. Sposoby osiągania celów	48
4.1. Metody pracy na lekcjach języka polskiego	48
4.2. Indywidualizacja pracy w zależności od potrzeb i możliwości ucznia	49
5. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć uczniów	50

1. Charakterystyka programu nauczania

Program nauczania języka polskiego w zreformowanej szkole podstawowej opiera się na założeniach nowej podstawy programowej.

(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dziennik Ustaw, 24. 02. 2017, poz. 356).

Podstawa programowa dla II etapu edukacyjnego dzieli się wyraźnie na dwa podetapy realizujące różne treści nauczania i wymagania szczegółowe: klasy 4–6 i klasy 7–8. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne podkreślają ten wewnętrzny podział podstawy odrębnymi tytułami podręczników, dostosowanymi do zawartości materiału edukacyjnego i wieku uczniów. Takie podejście pozwoliło na zachowanie w nowych podręcznikach sprawdzonych rozwiązań dydaktycznych i graficznych, uwzględniających potrzeby uczniów i przyzwyczajenia nauczycieli, a zarazem umożliwiło zadbanie o spójność obecnej klasy 6 i nowej klasy 7.

Zgodnie z zapisami podstawy programowej uczeń kończący 8 klasę szkoły podstawowej powinien:

- znać kanon literatury polskiej,
- interpretować teksty z wykorzystaniem kontekstów,
- postrzegać tradycję jako wartość,
- mieć pełną wiedzę o systemie języka,
- świadomie tworzyć teksty mówione i pisane,
- umiejętnie wyrażać swoje przekonania i opinie,
- umieć pracować samodzielnie.

Przywołany dokument wyznacza tym samym podstawowe cele kształcenia w klasach 7–8 szkoły podstawowej, których realizację ma umożliwiać program nauczania.

Podstawa programowa obliuguje do zapoznawania uczniów z kanonem literatury polskiej i do rozwijania i doskonalenia uczniowskich umiejętności analitycznych i interpretacyjnych, toteż wokół tego zadania jest zbudowana koncepcja programu *Myśli i słowa*. Uczynienie interpretacji tekstów kultury ważnym ogniwem kształcenia polonistycznego wiąże się z przekonaniem, że rozumienie tekstów kultury prowadzi do poznania świata, dzięki czemu można w tym świecie odnaleźć swoje miejsce i współtworzyć rzeczywistość. Wybór takiego sposobu pracy z tekstem jest motywowany również postrzeganiem ucznia jako przyszłego pracownika, który powinien mieć umiejętności cenione przez pracodawców, a więc niezbędne do rozwoju kariery. Według raportu Future Work Skills 2020 do tych umiejętności należy m.in. wnioskowanie, przetwarzanie danych, kompetencja

społeczna i kulturowa, projektowanie pracy, interdyscyplinarność, praca z nowymi mediami oraz współpraca w wirtualnej rzeczywistości. Można je wykształcić dzięki odpowiedniemu modelowi pracy z tekstem literackim i – powiązanimi z nim – innymi tekstami kultury.

Najważniejszym elementem proponowanego modelu **kształcenia literackiego i kulturowego** jest zatem **tekst literacki**, poddawany działaniom interpretacyjnym ucznia, wymagającym wykorzystania zdobytej wiedzy. Tekst literacki ujmowany jest w sposób **kontekstowy** – występuje w związku z innym tekstem literackim i później z innym tekstem kultury (obrazem, plakatem, rzeźbą, filmem, fragmentem spektaklu teatralnego, utworem muzycznym). To oznacza, że program *Myśli i słowa* proponuje **podejście intertekstualne** do interpretacji – utwory literackie i inne teksty kultury wchodzi z sobą w dialog, który pozwala ujawnić kolejne poziomy odczytywania znaczeń. W ten sposób jest rozwijana **uczniowska kompetencja kulturowa**, uczeń jest bowiem przygotowywany do rozumienia tekstów z różnych dziedzin i różnych obszarów kultury (wysokiej, popularnej, dawnej, współczesnej). Kultura jest pokazywana jako jeden wielowymiarowy obszar, po którym porusza się odbiorca – uczeń, dostrzegając sieć zależności, wpływów, powiązań. Dialog tekstów pozwala rozumieć, że nie ma jednej, skończonej, obowiązującej interpretacji, że każde odczytanie to interpretowanie na nowo, z odmiennej perspektywy. To umożliwia **podmiotowe** traktowanie ucznia, gdyż jego sposób patrzenia na tekst, wiedza, doświadczenie i światopogląd ukierunkowują interpretację tekstów kultury. Jednocześnie uczeń współdecyduje o kierunku drogi interpretacyjnej i ponosi współodpowiedzialność za jej efekty. Tym samym drugim fundamentem kształcenia polonistycznego w programie *Myśli i słowa* staje się **antropocentryzm** rozumiany jako umożliwianie uczniowi rozwoju przez podmiotowe traktowanie w toku kształcenia i rozwijanie jego świadomości edukacyjnej. Myślenie o tekście staje się myśleniem ucznia o sobie, o własnych możliwościach, o miejscu zajmowanym w świecie i w zbiorowości, którą łączy wspólnota kulturowych doświadczeń. Ponieważ każdy tekst reprezentujący klasykę literacką został zestawiony z tekstem współczesnym, najczęściej należącym do literatury młodzieżowej, stanowiącym kontekst literacki, oraz z innym tekstem kultury (obrazem, rzeźbą, plakatem, fragmentem filmu, utworem muzycznym, tekstem publicystycznym, popularnonaukowym, tekstem naukowym) jako kontekstem kulturowym, uczeń poznaje **ciągi tekstów tworzących spójną całość znaczeniową**. Różne teksty kultury skupione wokół jednego tematu, motywu, wątku pokazują, jak zmieniają się one w zależności od perspektywy czasowej, światopoglądu epoki czy autorskiej koncepcji obrazu świata. Przy ich interpretacji uczeń musi się wykazać znajomością języka różnych dziedzin sztuki. Wszystkie teksty kultury stają się dla ucznia punktem wyjścia do refleksji o kondycji człowieka w zmieniającej się rzeczywistości, poszukiwaniu przez niego wartości, sensu i celu życia.

Specjalne polecenia skonstruowane do poszczególnych tekstów literackich oraz tekstów kultury wymagają od ucznia różnego rodzaju aktywności, podjęcia działań na rzecz społeczności szkolnej lub lokalnej, uwrażliwiają go w ten sposób na potrzeby drugiego człowieka. Zadania związane z problemami świata współczesnego rozbudzają w młodym człowieku chęć uczestniczenia w szeroko pojętym świecie kultury poprzez prezentację narzędzi, m.in. sposoby wykorzystania mediów

społecznościowych do propagowania wartości i pożądaných postaw, do jego współtworzenia, przekształcania i ubogacania.

W zakresie **kształcenia językowego** program proponuje **podejście komunikacyjno-funkcjonalne**. Wiedza o języku i związane z nią umiejętności mają służyć sprawnemu, poprawnemu, świadomemu i celowemu używaniu przez ucznia języka do wyrażania w wypowiedzi ustnej i pisemnej siebie, swojego postrzegania kultury i szerzej – rzeczywistości, a także do nawiązywania kontaktu z drugim człowiekiem. Tak postawiony cel pozwoli uczniowi:

- aktywnie współuczestniczyć w szeroko pojmowanej kulturze przez świadomy, rozumiejący odbiór tekstów, dla których język jest podstawowym tworzywem kreacji artystycznej;
- uczestniczyć w życiu społecznym przez umiejętne odczytywanie sytuacji komunikacyjnych (nadawca, odbiorca, cel, okoliczności wypowiedzi) i formowanie w związku z tym skutecznych wypowiedzi, uwzględniających pragmatykę językową;
- wyrażać siebie przez celowe podejmowanie działań językowych, możliwych dzięki osiągniętej kompetencji językowej i komunikacyjnej.

Ćwiczenia sprawdzające umiejętności związane z daną partią wiedzy o języku – *Trening czyni mistrza* mają charakter komunikacyjny, są oparte przede wszystkim na językowym działaniu, łączą kształcenie językowe z literacko-kulturowym. Stawiają ucznia w roli nadawcy, a także odbiorcy różnych wypowiedzi, wpływają zatem na rozumienie przez niego sprawczego charakteru działań językowych i uczą za nie odpowiedzialności. Zadania mają zróżnicowany stopień trudności, pozwalają także na uczniowskie działania samokształceniowe.

Rozwijana świadomość językowa ucznia znajduje wyraz w **tworzeniu wypowiedzi** mówionych i pisanych. Program przewiduje doskonalenie form poznanych w klasach 4–6, ale przede wszystkim wprowadza formy nowe, takie jak recenzja, rozprawka, przemówienie, wywiad, a także formy użytkowe: podanie, życiorys, list motywacyjny, CV. Niektóre formy pisemne są związane z przekształcaniem tekstu cudzego (np. streszczenie, parafraza).

Kompetencje tekstotwórcze integralnie łączą się z kształceniem literackim i kulturowym – wypowiedzi tworzone przez ucznia są inspirowane i inicjowane interpretacją tekstu literackiego, publicystycznego, naukowego, popularnonaukowego.

Szczególne nacisk położono na rozwijanie **umiejętności retorycznych**. Celowo dobrane teksty publicystyczne stanowią punkt wyjścia do analizy ich kompozycji, zawartości treściowej akapitów, dostrzegania językowych środków retorycznych. Obserwacja tekstu cudzego stanowi dla ucznia podstawę do tworzenia własnych tekstów argumentacyjnych, które pokazują umiejętności:

- formułowania tezy,
- formułowania argumentów,
- wyodrębniania części tekstu,
- rozróżniania rodzajów akapitów,

- komponowania całości myślowych,
- formułowania wniosków.

Kształcenie literacko–kulturowe i językowe oraz tworzenie wypowiedzi łączą się z działaniami edukacyjnymi wdrażającymi ucznia do **samokształcenia**. Podstawa programowa kładzie szczególny nacisk na przygotowanie ucznia do samodzielnego docierania do informacji, ich selekcjonowania i krytycznej oceny oraz do wykorzystywania zdobytej wiedzy w praktyce, a także do jej prezentacji m.in. przy udziale różnorodnych technologii. Program *Myśli i słowa* proponuje rozwiązania dydaktyczne, które motywują do aktywnego działania w zakresie samokształcenia (np. projekty edukacyjne) i wykorzystują narzędzia bliskie młodzieży (np. programy i aplikacje internetowe). Wśród tych zadań szczególne miejsce zajmują polecenia związane z samodzielną pracą domową ucznia, w której musi on wykorzystać różnorodne multimedialne programy oraz platformy internetowe – *Wirtualny spacer*. Nie zaniehbując w żaden sposób tekstu literackiego, opisywany element wychodzi naprzeciw współczesnej szkole, a może przede wszystkim współczesnym uczniom. Jest to próba zmiany myślenia o obecnej sytuacji dwóch najważniejszych podmiotów dyskursu edukacyjnego – nauczyciela i ucznia, która zawiera się w słowach prof. Żylińskiej: *W przedwczorajszych szkołach wczorajsi nauczyciele uczą dzisiejszych uczniów rozwiązywania problemów, które przyniesie jutro*. Dlatego autorki programu odwołują się do nowych technologii, wśród których współczesny uczeń żyje i z którymi obcuje na co dzień. Efekty działań lekcyjnych stanowią punkt wyjścia i jednocześnie odniesienia dla indywidualnych działań uczniowskich o charakterze twórczym. W ten sposób szkolne kształcenie polonistyczne zostaje włączone w nowoczesny świat mediów. Uczeń przyzwyczaja się do publicznych wystąpień, rozwija zdolności związane z poszukiwaniem twórczych rozwiązań, komentowaniem własnej pracy, słuchaniem i modyfikowaniem swoich opinii, oceny pracy innych, dochodzenia do wspólnych wniosków. Rozwija umiejętności samodzielnej pracy i prezentowania jej efektów.

Elementem pomagającym realizować zapisy podstawy programowej w zakresie samokształcenia jest też moduł *Nasze projekty*, który wiąże się integralnie z poznawanymi i interpretowanymi tekstami kultury. Zadania zakładają pracę zespołową uczniów przez dłuższy czas, w różnorodnych formach (organizacja akcji społecznej, przygotowanie audycji, opracowanie wskazanego zagadnienia itp.), co uczy współdziałania i pracy w grupie, a także rozwija umiejętności komunikacyjne i wrażliwość uczniów. Jest też zgodne z zaleceniami podstawy programowej przewidującej, iż uczniowie w toku kształcenia polonistycznego będą pracować metodą projektu. *Nasze projekty* pomagają nauczycielowi i uczniom w przygotowaniu i przyzwyczajaniu się do takiej pracy.

Samokształceniu służą też partie powtórzeniowe *Wiem i umiem* oraz infografiki prezentujące podstawowe wiadomości o twórczości pisarzy klasyków w kontekście epoki, w której żyli.

2. Cele kształcenia – wymagania ogólne

Program nauczania *Myśli i słowa* zakłada łączenie nauki z działaniami twórczymi przy zachowaniu wyważonych proporcji między poleceniami analityczno-interpretacyjnymi a zadaniami rozwijającymi kreatywność. Autorki sięgają po wiele metod aktywizujących, proponują zadania z wykorzystaniem narzędzi znanych i lubianych przez uczniów – komputerów, smartfonów, internetu. Wszystko to pozwala uczniowi nie tylko wykorzystać zdobytą wiedzę, lecz także ją pogłębić i ugruntować, a ponadto wzbudza motywację do samokształcenia.

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

Teksty literackie i kulturowe umieszczono w rozdziałach ułożonych **problemowo**. Problemowy układ treści został jednak wzbogacony **chronologicznym** porządkiem tekstów z kanonu literackiego. Chronologia w *Myślach i słowach* nie służy wprowadzaniu kolejnych epok literackich, ma natomiast na celu pokazanie ewolucji tematyki, problematyki, powrotów w kolejnych stuleciach do tych samych zagadnień z innej perspektywy. Odzwierciedla zatem uniwersalizm myśli ludzkiej. Równocześnie przyzwyczajają do dostrzegania w kulturze następstwa czasowego, dzięki czemu stanowi punkt wyjścia do kształcenia na poziomie ponadpodstawowym. Taka kompozycja materiału literackiego w przejrzysty sposób prezentuje dorobek wcześniejszych czasów, a twórców kolejnych epok oraz ich odbiorców ukazuje jako spadkobierców spuścizny przodków. Ułatwia to kształtowanie u ucznia postawy szacunku wobec przeszłości i pozwala na ukazanie jej wpływu na budowanie tożsamości narodowej i kulturowej każdego człowieka.

Dzięki poznaniu utworów reprezentujących m.in. literaturę piękną, literaturę popularnonaukową, literaturę faktu, literaturę młodzieżową, publicystykę uczeń zdobywa wiedzę na temat **bogactwa i różnorodności piśmiennictwa**. Bogactwo to pozwala mu zaznajomić się z różnymi dziełami z zakresu literatury polskiej oraz światowej, a także kształtować umiejętność ich analizowania, dostrzegania sensów dosłownych i ukrytych, co w efekcie prowadzi do ich rozumienia oraz świadomego i celowego przywoływania w określonych sytuacjach szkolnych i życiowych.

	Klasa 7	Klasa 8
Lektury obowiązkowe	<p>Jan Kochanowski, wybór fraszek, pieśni, trenów</p> <p>Ignacy Krasicki, <i>Żona modna</i></p> <p>Adam Mickiewicz, <i>Świtezianka</i>, <i>Dziady</i>, część II, <i>Reduta Orzona</i>, <i>Śmierć Pułkownika</i></p> <p>Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i></p> <p>Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i></p> <p>Henryk Sienkiewicz, <i>Latarnik</i></p> <p>Charles Dickens, <i>Opowieść wigilijna</i></p> <p>Melchior Wańkowicz, <i>Ziele na kraterze</i> (fr.) wybrane wiersze</p>	<p>Adam Mickiewicz, <i>Stepy akemańskie</i></p> <p><i>Pan Tadeusz</i></p> <p>Henryk Sienkiewicz, <i>Quo vadis</i></p> <p>Stefan Żeromski, <i>Szyfrowe prace</i></p> <p>Sławomir Mrożek, <i>Artysta</i></p> <p>Melchior Wańkowicz, <i>Tędy i owędy</i></p> <p>Aleksander Kamiński, <i>Kamienie na szaniec</i></p> <p>Antoine de Saint-Exupéry, <i>Mały Książę</i></p> <p>wybrane wiersze</p>
Lektury uzupełniające	<p>Henryk Sienkiewicz, <i>Krzyżacy</i></p> <p>Ernest Hemingway, <i>Stary człowiek i morze</i></p> <p>Agatha Christie, <i>Dwanaście prac Herkulesa</i></p>	<p>Arkady Fiedler, <i>Dywizjon 303</i></p> <p>Aleksander Eric-Emmanuel Schmitt, <i>Oskar i pani Róża</i></p> <p>Barbara Kosmowska, <i>Pozłacana rybka</i></p> <p>Nancy H. Kleinbaum, <i>Stowarzyszenie Umarłych Poetów</i></p>

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

Wedle założeń podstawy programowej uczeń kończący 8 klasę powinien być świadomym użytkownikiem języka i mieć wiedzę oraz umiejętności pozwalające na skuteczne komunikowanie się z innymi. Zatem kształcenie językowe w programie *Myśli i słowa* stopniowo wyposaża ucznia w podstawowe pojęcia służące opisywaniu języka oraz utrwała w nim przekonanie, że ta wiedza służy efektywnemu porozumiewaniu się z drugim człowiekiem w różnych sytuacjach życiowych. Podejście eksponujące wagę kompetencji komunikacyjnych jako warunku udanych społecznie zachowań językowych ułatwia rozwijanie świadomości ucznia na temat wartości języka w budowaniu tożsamości osobowej oraz – jak wskazuje podstawa – rodzinnej, narodowej i kulturowej.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

W klasach 7–8 systematycznie są rozwijane uczniowskie umiejętności tekstotwórcze i retoryczne, których naukę zapoczątkowano w klasach 4–6. Program *Myśli i słowa* zakłada ich doskonalenie m.in. poprzez:

- polecenia do utworów literackich i tekstów kultury wymagające od ucznia formułowania własnych opinii na dany temat w określonej formie, zarówno ustnej, jak i pisemnej;
- zadania związane z określaniem funkcji środków stylistycznych w tekstach cudzych, kształtujące umiejętność ich wykorzystania w tekście własnym;
- tabele zawierające wiadomości na temat zawartości treściowej form pisemnych (ułatwiające uczniowi zapamiętanie poszczególnych elementów kompozycyjnych tekstu) oraz słownictwo potrzebne do stworzenia własnej wypowiedzi;
- specjalnie dobrane teksty o charakterze retorycznym, pozwalające rozwijać uczniowskie kompetencje tekstotwórcze związane z wyodrębnianiem akapitów, wyszukiwaniem środków retorycznych i określaniem ich wpływu na odbiorcę, argumentowaniem, wnioskowaniem;
- polecenia kształtujące umiejętność publicznych wystąpień, głośnego wygłaszania tekstów, doskonalenia dykcji i modulowania głosem;
- ćwiczenia językowe kształtujące umiejętność rozpoznawania intencji rozmówcy oraz wyrażania intencji własnych w różnych aktach mowy.

Wszystkie polecenia i zadania zawarte w podręcznikach mają na celu wykształcenie takich umiejętności tekstotwórczych i retorycznych ucznia, które pozwolą mu ze swobodą i przyjemnością tworzyć teksty o wysokiej wartości estetycznej.

	Klasa 7	Klasa 8
Formy wypowiedzi	przemówienie charakterystyka porównawcza tekst argumentacyjny (kompozycja i konstrukcja) rozprawka (typ I, II) opis budowli recenzja spektaklu, książki	głos w debacie opis sytuacji wywiad podanie życiorys CV list motywacyjny

IV. SAMOKSZTAŁCENIE

Zadania samokształceniowe wymagają od ucznia podjęcia samodzielnych działań indywidualnych lub grupowych na wielu płaszczyznach – począwszy od zgromadzenia potrzebnych materiałów i ich uporządkowania, poprzez przygotowanie pracy w określonej formie do oceny, a skończywszy na prezentacji efektów. Aktywność ucznia, poświęcenie odpowiedniej ilości czasu i nakład pracy włożony w realizację zadania uczą szacunku do zdobytej wiedzy własnej, ale także do cudzej własności intelektualnej, wymagają bowiem rzetelnego opisanie źródeł informacji wykorzystanych w pracy, stosowania cudzysłowów, przypisów i odsyłaczy. Zachęcenie ucznia do systematycznego i samodzielnego pogłębiania wiedzy ma na celu także zmotywowanie go do zaprezentowania umiejętności w zawodach, konkursach czy olimpiadach o różnorodnym zakresie tematycznym.

3. Treści nauczania – wymagania szczegółowe i przewidywane osiągnięcia

KLASA 7

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
I. Kształcenie literackie i kulturowe		
Jan Kochanowski Fraszki: <i>Na swoje księgi,</i> <i>Na dom w Czarnolesie,</i> <i>Na lipę,</i> <i>O żywocie ludzkim</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ humanista ▪ fraszka ▪ tematyka fraszek ▪ autotematyzm ▪ uosobienie ▪ apostrofa ▪ liryka bezpośrednia ▪ motyw <i>theatrum mundi</i> ▪ światopogląd 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje lirykę jako rodzaj literacki i wyjaśnia, jakie skutki dla tekstu przynosi wykorzystanie liryki bezpośredniej (I.1.1) ▪ wskazuje cechy fraszki jako gatunku lirycznego i omawia różnorodność tematyki fraszek Kochanowskiego (I.1.2) ▪ wyjaśnia funkcję uosobienia, apostrofy (I.1.4) ▪ omawia światopogląd Kochanowskiego na podstawie fraszek (I.1.7), (I.1.9) ▪ określa wartości estetyczne fraszek (I.1.8) ▪ wykorzystuje w interpretacji fraszek potrzebne konteksty (I.1.11) ▪ recytuje fraszki w interpretacji zgodnej z jego tematem i stylem (I.1.12) ▪ wyszukuje i porządkuje potrzebne

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		<p>informacje (I.2.1), (I.2.2)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ poznaje teksty z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Jan Szaudynger <i>Fraszki</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ fraszka ▪ humor ▪ żart językowy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, dlaczego poznane utwory to fraszki, omawia ich tematykę, omawia podobieństwa i różnice z fraszkami Kochanowskiego (I.1.1), (I.1.2), (I.1.4), (I.1.5), (I.1.6), (I.1.7), (I.1.8), (I.1.9) ▪ poznaje teksty z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Stanisław Jerzy Lec <i>Aforyzmy</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ aforyzm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, co to jest aforyzm (I.1.1), (I.1.2) ▪ wyjaśnia funkcję ironii w aforyzmach (I.1.6) ▪ omawia moralną wymowę aforyzmów (I.1.7), (I.1.9) ▪ określa wartości estetyczne aforyzmów (I.1.8) ▪ poznaje teksty z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Andrzej Mleczko, Marek Raczkowski rysunki satyryczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ żart rysunkowy ▪ rola tekstu w żarcie rysunkowym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie zjawiska współczesnego świata komentują rysunki i omawia sposoby wywoływania przez nie śmiechu (I.2.3), (I.2.6) ▪ wyjaśnia, na czym polega związek rysunków satyrycznych z fraszkami, wskazuje nawiązania kulturowe i je interpretuje (I. 2.7)
Jan Kochanowski <i>Czego chcesz od nas, Panie...</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pieśń ▪ hymn ▪ adresat ▪ apostrofa ▪ paralelizm ▪ pytanie retoryczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, dlaczego utwór należy do pieśni jako gatunku lirycznego, wskazuje w utworze cechy hymnu (I.1.1), (I.1.2) ▪ wyjaśnia funkcję środków poetyckich, którymi został opisany świat jako dzieło Boga (I.1.4) ▪ określa i omawia adresata oraz relacje między nadawcą i odbiorcą, formułuje intencje wypowiedzi poetyckiej

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		<p>(I.1.7), (I.1.9)</p> <ul style="list-style-type: none"> określa wartości estetyczne pieśni (I.1.8) wykorzystuje w interpretacji elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) recytuje utwór w interpretacji zgodnie z jego tematem i stylem (I.1.12) poznaje teksty z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Jan Kochanowski <i>Pieśń III (Księgi wtóre)</i>	<ul style="list-style-type: none"> pieśń liryka pośrednia adresat postawa życiowa wartości życiowe radzy życiowe 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje utwór jako pieśń, ustala, kto jest adresatem wypowiedzi (I.1.1), (I.1.2) omawia wartości postulowane przez osobę mówiącą, ustosunkowuje się do rad życiowych formułowanych przez osobę mówiącą (I.1.7), (I.1.9) określa wartości estetyczne pieśni (I.1.8) wykorzystuje w interpretacji pieśni elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) recytuje utwór w interpretacji zgodnie z jego tematem i stylem (I.1.12) poznaje teksty z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Jan Kochanowski <i>Pieśń IX (Księgi wtóre)</i>	<ul style="list-style-type: none"> pieśń światopogląd stoicyzm osoba mówiąca adresat 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego utwór reprezentuje pieśń jako gatunek liryczny (I.1.1), (I.1.2) omawia światopogląd osoby mówiącej, wyjaśnia, na czym polega i jak się objawia postawa stoicka (I.1.7), (I.1.9) określa wartości estetyczne pieśni (I.1.8) wykorzystuje w interpretacji pieśni elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) recytuje utwór w interpretacji zgodnie

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		<p>z jego tematem i stylem (I.1.12)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ poznaje teksty z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Jan Twardowski <i>Nie tylko my</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ osoba mówiąca ▪ liryczny podmiot zbiorowy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, kim jest osoba mówiąca, w którym imieniu się wypowiada (I.1.1), (I.1.2) ▪ wyjaśnia, jak i w jakim celu zostały przedstawione stworzenia w wierszu (I.1.4), (I.1.6), (I.1.7), (I.1.9) ▪ określa wartości estetyczne pieśni (I.1.8) ▪ wykorzystuje w interpretacji wiersza elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11)
Marcin Popkiewicz <i>Rewolucja energetyczna</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ekologizm ▪ intencje tekstu ▪ temat tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje i porządkuje potrzebne informacje (I.2.1), (I.2.2) ▪ dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą popularnonaukową (I.2.4) ▪ rozpoznaje gatunki dziennikarskie (I.2.5)
Tomasz Bagiński <i>Katedra</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ film animowany ▪ punkt widzenia kamery 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia obejrzany film, interpretuje zakończenie filmu (I.2.3), (I.2.6) ▪ znajduje w filmie nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)
Jan Kochanowski <i>Treny</i> : I, V, VII, VIII, XIX (fragment)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ humanizm ▪ postawa stoicka ▪ kontrast ▪ parafraza ▪ regularna budowa wiersza ▪ styl artystyczny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, dlaczego poznane utwory reprezentują tren jako gatunek liryczny (I.1.1), (I.1.2) ▪ przedstawia i omawia bohaterów lirycznych, dookreśla sytuację liryczną (I.1.7), (I.1.9) ▪ wyjaśnia funkcję zastosowanych środków poetyckich, wyjaśnia z czego wynika paradoks w tekście (I.1.4) ▪ określa wartości estetyczne pieśni (I.1.8) ▪ wykorzystuje w interpretacji wiersza elementy wiedzy o historii i kulturze

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		<ul style="list-style-type: none"> i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) ▪ prezentuje głosową interpretację utworu (I.1.12) ▪ rozumie pojęcie stylu; wie, czym cechuje się styl artystyczny, wskazuje jego cechy w <i>Trenach</i> (II.2.7) ▪ poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Leopold Staff <i>Przedśpiew</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ humanizm ▪ postawa stoicka ▪ kontrast ▪ parafraza ▪ regularna budowa wiersza 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia rolę regularnej budowy wiersza i jej związek z przesłaniem utworu (I.1.1), (I.1.2) ▪ wyjaśnia funkcję parafrazy (I.1.4) ▪ charakteryzuje osobę mówiącą, omawia jej światopogląd; wyjaśnia, w czym ujawnia się postawa humanistyczna oraz czym wyraża się stoicyzm w utworze (I.1.7), (I.1.9) ▪ określa wartości estetyczne wiersza (I.1.8) ▪ wykorzystuje w interpretacji wiersza elementy wiedzy o historii i kulturze i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11)
Joachim Patinir <i>Pzeprowa przez Styks</i> (reprodukcja obrazu)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ temat obrazu ▪ pejzaż ▪ kompozycja symetryczna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opowiada o mitologicznych wierzeniach dotyczących świata zmarłych (I.1.7) ▪ wylicza typy obrazów ze względu na temat; wyjaśnia, czym wyróżnia się pejzaż oraz czym cechuje się i jakie znaczenia może sugerować kompozycja symetryczna (I.2.3) ▪ ocenia obraz (I.2.6)
Piotr Skarga <i>Kazania sejmowe</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kazanie ▪ alegoria ▪ postawy patriotyczne ▪ wartości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje w tekście alegorię (I.1.4) ▪ odtwarza treść kazania (I.2.1) ▪ porządkuje informacje w zależności od ich funkcji (I.2.2) ▪ dostrzega różnice między literaturą piękną a przemówieniem (I.2.4) ▪ omawia problem postaw obywateli oraz relacji między jednostką a zbiorowością w kontekście dobra ojczyzny; wypowiada się na temat

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		współczesnych postaw patriotycznych (I.1.7), (I.1.9)
Marian Hemar <i>Modlitwa</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podmiot zbiorowy ▪ odbiorca ▪ sytuacja liryczna ▪ postawy patriotyczne ▪ wartości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, dlaczego w utworze wypowiada się podmiot zbiorowy (I.1.1) ▪ omawia problem wolności przedstawiony w utworze; wypowiada się na temat swojego stosunku do ojczyzny (I.1.7), (I.1.9) ▪ określa wartości estetyczne wiersza (I.1.8) ▪ wyjaśnia znaczenia związane z aluzjami literackimi i historycznymi (I.1.10), (I.1.11)
Ewa Winnicka <i>Angole</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ emigracja ▪ styl życia ▪ tożsamość narodowa ▪ asymilacja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia sposób życia w opisanych szkołach; charakteryzuje i ocenia relacje bohaterów z rówieśnikami; przedstawia przyczyny i rodzaje emigracji (I.1.9) ▪ porządkuje informacje z tekstu (I.2.1) ▪ dostrzega różnice między literaturą piękną a reportażem (I.2.4) ▪ rozpoznaje reportaż jako gatunek dziennikarski (I.2.5)
Ignacy Krasicki <i>Żona modna</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ satyra ▪ monolog ▪ dialog 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje satyrę jako gatunek literacki; określa, czego dotyczy dialog, a czego monolog (I.1.1), (I.1.2) ▪ wyjaśnia, co i w jaki sposób zostało ośmieszone w satyrze (I.1.5), (I.1.6) ▪ charakteryzuje bohaterów; ocenia relacje między małżonkami (I.1.9) ▪ wykorzystuje w interpretacji tekstu elementy wiedzy o historii i kulturze i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) ▪ poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Mark Twain <i>Pamiętniki Adama</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pamiętnik ▪ nazywanie uczuć 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje satyrę jako gatunek literacki; wyjaśnia, na czym polega

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
<i>i Ewy</i>	<ul style="list-style-type: none"> charakterystyka postaci parafraza 	<ul style="list-style-type: none"> i czemu służy w tekście parafraza (I.1.1), (I.1.2) omawia uczucia i stany emocjonalne towarzyszące pierwszym ludziom (I.1.7), (I.1.9), (I.2.2) określa wartości estetyczne utworu (I.1.8) omawia rolę nawiązań biblijnych (I.1.10), (I.1.11)
Jan van Eyck <i>Portret małżonków Arnolfinich</i> (reprodukcja obrazu)	<ul style="list-style-type: none"> symbol światłocien plany obrazu symetria kompozycji 	<ul style="list-style-type: none"> odtwarza własnymi słowami informacje o obrazie; ustala, co jest przedstawione na poszczególnych planach obrazu; wyjaśnia, z czego wynika symetria w kompozycji obrazu; omawia funkcję światła; wyjaśnia, jaką rolę na obrazie pełni światłocien (I.1.2.3) określa wartości estetyczne obrazu (I.2.6)
Adam Mickiewicz <i>Świtezianka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ballada synkretyzm rodzajowy elementy świata przedstawionego problem winy i kary nastrój realizm i fantastyka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym cechuje się ballada jako gatunek literacki; omawia elementy świata przedstawionego; omawia konwencję przedstawiania świata w balladzie; wskazuje środki budowania nastroju (I.1.1), (I.1.2) ocenia postępowanie bohaterów; przedstawia swoją opinię na temat kary dla bohatera i ją uzasadnia (I.1.7), (I.1.9) określa wartości estetyczne ballady (I.1.8) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Michel Piquemal <i>Drogocenna perła</i>	<ul style="list-style-type: none"> elementy świata przedstawionego przypowieść znaczenia symboliczne postawa życiowa 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego tekst można nazwać przypowieścią (I.1.1), (I.1.11) wyjaśnia przenośne znaczenia utworu (I.1.4) wyjaśnia, jakie przesłanie wynika z treści utworu; porównuje i ocenia postawy życiowe bohaterów (I.1.9) określa wartości estetyczne tekstu

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		(I.1.8)
Karol Konwerski, Mateusz Skutnik <i>Pan Blaki</i> (fragment komiksu)	<ul style="list-style-type: none"> komiks prawda kłamstwo paradoks warstwa plastyczna komiksu 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada swoimi słowami sytuację przedstawioną we fragmencie komiksu (I.2.2) omawia problematykę fragmentu komiksu; przedstawia własne zdanie związane z tematem poruszonym w komiksie; omawia funkcję elementów humorystycznych; wyjaśnia, na czym polega i z czego wynika paradoks w utworze (I.2.3) ocenia warstwę plastyczną komiksu (I.2.6) znajduje w komiksie nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)
Adam Mickiewicz <i>Dziady</i> cz. II	<ul style="list-style-type: none"> motto dramat tekst główny tekst poboczny obrzęd elementy realistyczne i fantastyczne prawdy moralne sentencje moralne irracjonalizm ludowość 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego utwór jest dramatem (I.1.1), (I.1.2), (I.1.3) ocenia postępowanie postaci; omawia moralne przesłania utworu (I.1.7), (I.1.9) określa wartości estetyczne dramatu (I.1.8) omawia nawiązania dramatu do kultury ludowej (I.1.10), (I.1.11) wyjaśnia pojęcie irracjonalizm, wskazuje związane z nim elementy utworu (I.2.2) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Jan Twardowski <i>Spieszmy się</i>	<ul style="list-style-type: none"> osoba mówiąca przesłanie utworu metafora porównanie życiowe rady 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcję porównań w tekście; formułuje znaczenia wynikające z metafor (I.1.4) omawia światopogląd osoby mówiącej; omawia motyw przemijania; na podstawie tekstu formułuje życiowe rady (I.1.7), (I.1.9) określa wartości estetyczne wiersza (I.1.8) głosowo interpretuje wiersz (I.1.12)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Konrad Swinarski Inscenizacja <i>Dziadów</i> Adama Mickiewicza (spektakl teatralny)	<ul style="list-style-type: none"> teatr telewizji spektakl teatralny inscenizacja rozwiązania inscenizacyjne tworzywa teatru sztuka wielotworzywowa 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje środki budowania nastroju (I.2.2) wyjaśnia, co to znaczy, że teatr jest sztuką wielotworzywową; wskazuje różnice między inscenizacją a tekstem literackim dramatu (I.2.3) omawia rozwiązania inscenizacyjne; ocenia grę aktorską (I.2.6)
Adam Mickiewicz <i>Śmierć pułkownika</i>	<ul style="list-style-type: none"> motyw rycerza heroizacja gloryfikacja legenda poetycka kontekst historyczny 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sposoby tworzenia legendy poetyckiej, wyjaśnia, na czym polega puenta, omawia jej funkcję w utworze; wskazuje sposoby heroizowania bohaterki (I. 1.1), (I.1.4), (I.1.9) określa wartości estetyczne wiersza (I.1.8) rozpoznaje motyw rycerza; omawia związek utworu z kontekstem historycznym (I.1.10), (I.1.11) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Adam Mickiewicz <i>Reduta Ordoña</i>	<ul style="list-style-type: none"> legenda literacka wydarzenia narrator kontrast dynamika symbolika postawy patriotyczne wartości 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcję użytych środków językowych i sposoby dynamizacji wypowiedzi; omawia znaczenia symboliczne (I.1.1), (I.1.4) rozpoznaje ironię w sposobie przedstawiania cara, określa jej cel (I.1.6) wyjaśnia, w jakim celu poeta kreuje literacką legendę (I.1.7), (I.1.9) podaje cel nawiązań do historii Polski (I.1.10), (I.1.11) opowiada przebieg bitwy (I.2.2) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Melchior Wańkowicz <i>Ziele na kraterze</i> (fr.)	<ul style="list-style-type: none"> literatura faktu wartości postawa życiowa 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wartości ważne dla bohaterów, wyjaśnia znaczenia zawarte w tytułowej metaforze (I.1.7), (I.1.9)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		<ul style="list-style-type: none"> opowiada o realiach powstania, wyjaśnia, co łączy bohaterów fragmentu (I.1.10), (I.1.11), (I.2.2) rozpoznaje utwór jako literaturę faktu (I.2.4) ocenia zamysł kompozycyjny fragmentu (I.2.6) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Pomnik Grunwaldzki, Pomnik Obrońców Wybrzeża, Pomnik Poległych Stoczniowców 1970	<ul style="list-style-type: none"> płaszczyzna i linia rzeźby a przekazywanie znaczeń kompozycja rzeźby porównanie rzeźb 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia cele, jakim służy stawianie pomników; porównuje obejrzone pomniki; wyjaśnia, jakie związki łączą obejrzone pomniki z poznanymi tekstami literackimi (I.2.3) ocenia obejrzone pomniki (I.2.6)
Juliusz Słowacki <i>Balladyna</i>	<ul style="list-style-type: none"> tragizm tragedia konflikt tragiczny wybór wartości realizm fantastyka charakterystyka postaci 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego utwór jest dramatem; omawia konwencję pokazywania świata w dramacie; omawia źródła tragizmu (I.1.1), (I.1.2), (I.1.3) omawia rolę baśniowych i legendarnych nawiązań (I.1.10), (I.1.11) wypowiada się na temat sposobów osiągania wartości przez bohaterów (I.1.9) wymienia wątki utworu, wskazuje powiązania między nimi (I.2.2) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Ewa Nowak <i>Drzazga</i>	<ul style="list-style-type: none"> relacje międzyludzkie konflikt metaforyka tytułu życiowe rady styl potoczny 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia relacje między bohaterkami; łączy tytułową metaforę z własnymi doświadczeniami życiowymi (I.1.9) omawia źródła i przebieg konfliktu między siostrami (I.2.2) znajduje w powieści nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumie pojęcie stylu; wie, czym cechuje się styl potoczny, rozpoznaje jego cechy w powieści (II.2.7)
Andrzej Pągowski plakat do <i>Balladyny</i> Juliusza Słowackiego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ plakat ▪ elementy graficzne plakatu ▪ symbolika ▪ kompozycja ▪ związek ze spektaklem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje specyficzne cechy plakatu jako tekstu kultury; omawia symboliczne sensy związane ze znakami plastycznymi plakatu (I. 2.3) ▪ ocenia plakat (I.2.6) ▪ omawia związek plakatu z problematyką utworu Słowackiego (I.2.7)
Aleksander Fredro <i>Zemsta</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dramat ▪ akt ▪ scena ▪ komedia ▪ komizm ▪ rodzaje komizmu ▪ komedia charakterów ▪ elementy świata przedstawionego ▪ akcja dramatu ▪ wątki dramatu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, dlaczego utwór jest dramatem; omawia elementy świata przedstawionego; wyjaśnia, dlaczego <i>Zemsta</i> jest komedią charakterów (I.1.1), (I.1.2), (I.1.3) ▪ wskazuje przykłady komizmu postaci, sytuacji, języka (I.1.5), (I.1.6) ▪ charakteryzuje bohaterów i ocenia ich postępowanie (I.1.9) ▪ interpretuje głosowo wybrany monolog dramatu (I.1.12) ▪ omawia wszystkie wątki utworu; omawia rozwój akcji dramatu (I.2.2) ▪ poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Beata Ostrowicka <i>Zła dziewczyna</i> (fr.)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ moralne dylematy ▪ relacje rodzinne ▪ konflikt ▪ wartości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia relacje bohaterki z członkami rodziny; formułuje rady dla bohaterki (I.1.9) ▪ opowiada o życiu bohaterki; wyjaśnia przyczyny i opowiada przebieg konfliktu (I.2.2) ▪ znajduje w powieści nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)
Banksy rysunki na murze między Izraelem a Palestyną	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sztuka uliczna ▪ intencja ▪ środki wyrazu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, co łączy obejrzone obrazy; wyjaśnia metaforyczne znaczenia dzieł; omawia symbolikę muru (I.2.3) ▪ ocenia obejrzone dzieła (I.2.6)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Cyprian Kamil Norwid <i>Ogólniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> rola poezji rola języka autotematyzm nowatorstwo formy 	<ul style="list-style-type: none"> omawia formę utworu (I.1.1), (I.1.8) omawia motywy symboliczne (I.1.4) omawia różne postawy wobec rzeczywistości oraz rolę poety i poezji (I.1.7), (I.1.9)
Cyprian Kamil Norwid <i>Moja piosenka II</i>	<ul style="list-style-type: none"> symbol obrazy poetyckie neologizm odbiorca 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sposób kreowania świata w utworze; dostrzega idealizację; omawia zwartość treściową obrazów poetyckich (I.1.1), (I.1.8) wyjaśnia znaczenia elementów symbolicznych oraz funkcję neologizmów (I.1.4) charakteryzuje osobę mówiącą, omawia ważne dla niej wartości (I.1.7), (I.1.9) wykorzystuje w interpretacji tekstu elementy wiedzy o historii i kulturze i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11)
Henryk Sienkiewicz <i>Latarnik</i>	<ul style="list-style-type: none"> epika nowela tragizm punkt kulminacyjny retrospekcja 	<ul style="list-style-type: none"> omawia cechy utworów epickich, wyjaśnia, dlaczego utwór jest nowelą (I.1.1), (I.1.2) komentuje losy bohatera, ocenia je, charakteryzuje bohatera i omawia jego stany emocjonalne (I.1.7), (I.1.9) wykorzystuje w interpretacji tekstu elementy wiedzy o historii i kulturze i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Marcin Wandałowski <i>Nasz język – łączy czy dzieli</i> (rozmowa z Jerzym Bralczykiem)	<ul style="list-style-type: none"> wywiad komunikacja językowa zmiany w języku współczesnym 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego tekst reprezentuje wywiad jako wypowiedź publicystyczną (I.2.4), (I.2.5) odtwarza główne myśli wypowiedzi rozmówcy i je uzupełnia własnymi spostrzeżeniami (I.2.1), (I.2.2)
Henryk Sienkiewicz <i>Krzyżacy</i>	<ul style="list-style-type: none"> powieść historyczna etos rycerski obyczaje rycerskie rycerskie wartości 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego utwór jest powieścią historyczną, określa relację między elementami historycznymi i fikcyjnymi (I.1.1), (I.1.2)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
	<ul style="list-style-type: none"> rycerska obrzędowość motyw rycerza bohater statyczny i dynamiczny fikcja a historia archaizm i archaizacja 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje i ocenia wybranych bohaterów, wyjaśnia, kto i dlaczego jest bohaterem dynamicznym (I.1.9) opowiada o obyczajach rycerskich, wyjaśnia rolę archaizmów w języku utworu (I.1.10), (I.1.11) omawia układ wątków utworu (I.2.2) poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP
Jarosław Grzędowicz <i>Pan Lodowego Ogrodu</i>	<ul style="list-style-type: none"> obyczaje rycerskie honor rycerski literatura fantasy fantastyka nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega fantastyka literacka, podaje przykłady literatury należącej do fantastyki naukowej i do fantasy (I.1.1) określa wartości estetyczne dzieła (I.1.8) porządkuje informacje na temat krainy przedstawionej we fragmencie, odtwarza i ocenia argumenty, które zdecydowały o wyborze Vuka do spełnienia misji, opisuje przeżycia bohatera podczas spotkania mieszkańcami obcej planety, uzasadnia je odwołaniami do tekstu (I.1.7), (I.1.9), (I.2.2) omawia rolę nawiązań do średniowiecza (I.1.10), (I.1.11)
Rodolphe Jacquette, Bernard Capo <i>Krzyżacy 1. W cieniu czarnych kniei</i> (fr.)	<ul style="list-style-type: none"> komiks jako forma wypowiedzi związek obrazu i tekstu obrazowe a słowne przekazywanie znaczeń 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje fragment komiksu z odpowiednim fragmentem powieści, wskazuje podobieństwa i różnice (I.2.7) łączy różne rodzaje dymków z rodzajem tekstu w komiksie, wyjaśnia, jak osiągnięto efekty dynamizmu (I.2.3) ocenia fragment komiksu (I.2.6)
Karol Dickens <i>Opowieść wigilijna</i>	<ul style="list-style-type: none"> dydaktyzm ocena postępowania bohaterów dostrzeganie różnic w postawach bohaterów 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę fantastyki w utworze (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) charakteryzuje głównego bohatera, przywołując odpowiednie fragmenty (I.2.1), (I.2.2)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
	<ul style="list-style-type: none"> rodzaje charakterystyki wartości 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z czego wynikała i na czym polegała zmiana w myśleniu i postępowaniu bohatera, wypowiada się na temat motywów ludzkiego postępowania; wyjaśnia znaczenie czasu wydarzeń (I.1.7), (I.1.9) wykorzystuje w interpretacji tekstu elementy wiedzy o historii i kulturze i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Erich Fromm <i>Mieć czy być?</i>	<ul style="list-style-type: none"> tekst naukowy dwa sposoby egzystencji posiadanie a bycie postawa życiowa wartości styl naukowy 	<ul style="list-style-type: none"> czyta ze zrozumieniem tekst naukowy (I.2.1), (I.2.2), (I.2.4) wyjaśnia, dlaczego tekst ma charakter filozoficzny; omawia i ocenia obie postawy życiowe, przedstawia swoje poglądy (I.1.7), (I.1.9) rozumie pojęcie stylu; wie, czym cechuje się styl naukowy, rozpoznaje jego cechy w tekście (II.2.7)
Fundacja Arka plakat promujący bezinteresowne działanie	<ul style="list-style-type: none"> plakat grafika elementy graficzne plakatu 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje główne środki wyrazu plakatu, omawia przenośne znaczenie znaków graficznych (I.2.3), (I.2.6)
Bolesław Leśmian <i>Dziewczyna</i>	<ul style="list-style-type: none"> ballada fantastyka symbol postawa narratora funkcja neologizmów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego utwór jest balladą; określa relacje między elementami realistycznymi i fantastycznymi (I.1.1), (I.1.2) rozpoznaje użyte środki stylistyczne omawia funkcję neologizmów (I.1.4) omawia postawę narratora (I.1.7), (I.1.9)
Bolesław Leśmian <i>Wczesnym rankiem Tęcza</i>	<ul style="list-style-type: none"> liryka bezpośrednia poetycki pejzaż postawa wobec natury obrazy poetyckie ożywienie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego utwór należy do liryki bezpośredniej (I.1.1) omawia zawartość obrazów poetyckich, omawia funkcję ożywienia (I.1.4), (I.1.8) ocenia postawy pokazane w utworze (I.1.9)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Aleksander Minorski <i>Ikar znad Dunajca</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ motyw ikaryjski ▪ opowieść biograficzna ▪ elementy świata przedstawionego ▪ uczucia i emocje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym cechuje się opowieść biograficzna (I.1.1), (I.1.2), (I.1.11) ▪ wyjaśnia, na czym polega motyw ikaryjski w kulturze (I.1.10) ▪ omawia elementy świata przedstawionego oraz omawia źródła emocji i przeżyć (I.1.7), (I.1.9), (I.2.2)
Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński <i>Świat przedstawiony utworu literackiego wobec rzeczywistości</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konwencja literacka: realistyczna i fantastyczna ▪ groteska ▪ absurd ▪ elementy świata przedstawionego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnice między obrazowaniem realistycznym a fantastycznym; omawia funkcje absurdu; określa, czym jest groteska (I.2.1), (I.2.2) ▪ dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową i popularnonaukową (I.2.4)
Kazimierz Wierzyński <i>Zielono mam w głowie Na łące</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liryka bezpośrednia ▪ znaczenia metaforyczne ▪ przerzutnia ▪ postawa życiowa ▪ optymizm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, dlaczego utwór należy do liryki bezpośredniej (I.1.1) ▪ określa funkcję przerzutni; wyjaśnia znaczenia metaforyczne (I.1.4), (I.1.8) ▪ charakteryzuje osobę mówiącą; wypowiada się na temat jej postawy życiowej, formułuje przesłanie wiersza (I.1.7), (I.1.9) ▪ wykorzystuje w interpretacji tekstu elementy wiedzy o historii i kulturze i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11)
Małgorzata Baranowska <i>Szczęście codzienne</i> (fragment <i>Tylko się rozejrzeć</i>)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ źródła szczęścia ▪ postawa życiowa ▪ wartości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje problematykę tekstu; wypowiada się na temat źródeł szczęścia; ustosunkowuje się do poglądów autorki (I.2.1), (I.2.2), (I.1.7), (I.1.9) ▪ dostrzega różnice między literaturą piękną a publicystyką, określa ich funkcje (I.2.4)
Richard Carlson <i>Nie zadreżczaj się drobiazgami, nastolatku</i> (fragment <i>Ciesz się, że jesteś nastolatkiem</i>)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ afirmacja ▪ postawa życiowa ▪ odczytywanie intencji tekstu ▪ życiowe rady 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia fragmenty omawiające postawę życiową (I.2.1), (I.2.2), (I.1.7), (I.1.9) ▪ dostrzega różnice między literaturą piękną a publicystyką (I.2.4)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
	<ul style="list-style-type: none"> styl potoczny styl publicystyczny 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie pojęcie stylu; wie, czym cechuje się styl potoczny, a czym styl publicystyczny; omawia skutki zastosowania tych stylów w tekście (I.2.7)
Jan Lechoń <i>Czerwone wino</i> <i>Do malarza</i>	<ul style="list-style-type: none"> symbolika pór roku opis krajobrazu osoba mówiąca poetyckie refleksje o życiu 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) wyjaśnia symbolikę pór roku (I.1.4) charakteryzuje osobę mówiącą; ustosunkowuje się do wypowiedzianych przez nią refleksji (I.1.7), (I.1.9) wykorzystuje w interpretacji tekstu elementy wiedzy o historii i kulturze i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11)
Jan Kasprowicz <i>Krzak dzikiej róży</i> <i>w Ciemnych Smreczynach</i>	<ul style="list-style-type: none"> epitet złożony opis impresyjny obraz poetycki symbol sonet 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego utwór jest sonetem; określa, z czego wynika i na czym polega impresyjność opisu poetyckiego (I.1.1), (I.1.2) wyjaśnia symboliczne znaczenia poszczególnych elementów opisu; omawia zawartość obrazów poetyckich; określa funkcję epitetów złożonych (I.1.4) odczytuje z wiersza refleksje dotyczące życia, natury, człowieka i świata (I.1.7), (I.1.9)
Czesław Miłosz <i>Mały traktat o kolorach</i>	<ul style="list-style-type: none"> traktat symbolika barw epitety złożone i ich funkcja 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie tytułu; omawia symboliczne znaczenie barw i funkcję epitetów złożonych; określa intencję tekstu (I.2.1), (I.2.2) dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową (I.2.4)
Jerzy Liebert <i>Uczę się ciebie, człowieku</i>	<ul style="list-style-type: none"> postawa życiowa metafora osoba mówiąca odbiorca sytuacja liryczna 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) wyjaśnia znaczenia metafor, omawia sytuację liryczną (I.1.4)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		<ul style="list-style-type: none"> wypowiada się na temat osoby mówiącej; wyjaśnia, jakiej postawy życiowej uczy wiersz (I.1.7), (I.1.9)
Leszek Kołakowski <i>O wrogu i przyjacielu</i>	<ul style="list-style-type: none"> postawa życiowa cechy przyjaźni refleksje o życiu wartości 	<ul style="list-style-type: none"> formułuje problematykę tekstu; wypowiada się na temat przyjaźni; ustosunkowuje się do poglądów autora (I.2.1), (I.2.2), (I.1.7), (I.1.9) dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową i popularnonaukową, określa ich funkcje (I.2.4)
Max Ehrmann, Piotr Walewski, zespół Piwnicy pod Baranami <i>Dezyderata</i>	<ul style="list-style-type: none"> życiowe rady wartości nastrój utworu dezyderat 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) rozpoznaje użyte środki stylistyczne i omawia ich funkcje; wyjaśnia powody zastosowania form trybu rozkazującego (I.1.4) formułuje życiowe rady własnymi słowami; nazywa i porządkuje wartości, o których mowa w tekście (I.1.7), (I.1.9) ocenia muzyczną wersję utworu (I.2.6) znajduje w utworze nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)
Ernest Hemingway <i>Stary człowiek i morze</i>	<ul style="list-style-type: none"> opowiadanie monolog refleksje postawa życiowa 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) ocenia postawę bohatera, omawia jego relacje z chłopcem, formułuje przesłanie utworu (I.1.7), (I.1.9) poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP
Jasiek Mela <i>Poza horyzonty</i>	<ul style="list-style-type: none"> literatura faktu dziennik prezentacja postaci postawa życiowa 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego tekst należy do literatury faktu (I.2.4) wyszukuje i porządkuje potrzebne informacje (I.2.1), (I.2.2)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje i ocenia bohatera, omawia jego postawę życiową (I.1.7), (I.1.9)
Andrew Wyeth <i>Świat Krystyny</i> (reprodukcja obrazu)	<ul style="list-style-type: none"> kompozycja dzieła bohaterka obrazu symbolika motywu drogi 	<ul style="list-style-type: none"> omawia warstwę przedstawieniową obrazu i wyjaśnia symboliczne znaczenia jego elementów; omawia i ocenia kompozycję dzieła (I.2.3), (I.2.6)
Agata Christie <i>Dwanaście prac Herkulesa</i>	<ul style="list-style-type: none"> powieść detektywistyczna dedukcja indukcja charakterystyka bohatera motywy działania mitologiczne nawiązania 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na jakiej podstawie klasyfikuje utwory jako opowiadania kryminalne (I.1.1), (I.1.2) charakteryzuje bohaterów; omawia i ocenia motywy ich działania (I.1.9) omawia nawiązania do mitu o pracach Heraklesa (I.1.10), (I.1.11) poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP
Czesław Miłosz <i>Zakłęcie</i>	<ul style="list-style-type: none"> znaczenia przenośne utworu metafora filozofia osoba mówiąca 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) odczytuje znaczenia przenośne; objaśnia metafory (I.1.4) odczytuje przesłanie utworu; charakteryzuje osobę mówiącą (I.1.7), (I.1.9) wykorzystuje w interpretacji tekstu elementy wiedzy o historii i kulturze i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11)
Auguste Rodin <i>Myśliciel</i> (rzeźba)	<ul style="list-style-type: none"> rzeźba rzeźba figuratywna faktura rzeźby przesłanie dzieła plastycznego symbol 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia sztukę figuratywną od abstrakcyjnej; wyjaśnia znaczenia wynikające ze sposobu przedstawienia postaci (I.2.3) ocenia dzieło (I.2.6)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
II. Kształcenie językowe		
Części mowy: czasownik – formy osobowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powtórzenie wiadomości o czasowniku ▪ pisownia <i>nie</i> ▪ pisownia części <i>-by</i> ▪ pisownia zakończeń <i>-źć, -ść</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcjonalnie wykorzystuje w wypowiedzi osobowe formy czasownika (II.1.1–1.6) z PP 4–6 ▪ wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek w tematach fleksyjnych czasownika (II. 4.1) ▪ stosuje w praktyce wszystkie reguły ortograficzne dotyczące tej części mowy (II. 4.4)
Części mowy: czasownik – formy nieosobowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powtórzenie wiadomości o bezokoliczniku, formach zakończonych na <i>-no, -to</i> i formach typu <i>mówi się</i> ▪ imiesłów przymiotnikowy czynny i bierny ▪ imiesłów przysłówkowy uprzedni i współczesny ▪ pisownia <i>nie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany, poprawnie stosuje je w zdaniach (II.1.4) ▪ stosuje w praktyce regułę pisowni <i>nie</i> z imiesłowami oraz zasady interpunkcyjne dotyczące tej części mowy (II. 4.4)
Składnia: zdania złożone	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powtórzenie wiadomości o zdaniach złożonych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia zdanie pojedyncze i zdanie złożone (II.1.12) z PP 4–6 ▪ poprawnie stosuje w zdaniach złożonych przecinek i średnik (II.4.2) z PP 4–6
Składnia: zdania złożone współrzędnie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powtórzenie wiadomości o zdaniach złożonych współrzędnie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia typy zdań złożonych współrzędnie (II.1.12) z PP 4–6 ▪ stosuje poprawną interpunkcję w zdaniach złożonych współrzędnie (II.4.2) z PP 4–6
Składnia: zdania złożone podrzędnie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powtórzenie wiadomości o zdaniach złożonych podrzędnie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stosuje celowo zdania złożone podrzędnie; wyjaśnia, kiedy wypowiedzenie składowe jest podrzędne a kiedy nadrzędne; wie, na czym polega stosunek podrzędności (II.1.12) z PP 4–6

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Składnia: zdanie podrzędne podmiotowe	<ul style="list-style-type: none"> powtórzenie wiadomości o zdaniu podrzędnym podmiotowym 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kiedy zdanie jest złożone z podrzędnym podmiotowym; wskazuje zależności zdań składowych (II.1.12) z PP 4–6
Składnia: zdanie podrzędne orzecznikowe	<ul style="list-style-type: none"> powtórzenie wiadomości o zdaniu podrzędnym orzecznikowym 	<ul style="list-style-type: none"> wie, jak jest zbudowane orzeczenie imienne (II.1.8) z PP 4–6 wyjaśnia, kiedy zdanie jest złożone z podrzędnym orzecznikowym; wskazuje zależności zdań składowych (II.1.12) z PP 4–6
Składnia: zdanie podrzędne przydawkowe	<ul style="list-style-type: none"> powtórzenie wiadomości o zdaniu podrzędnym przydawkowym 	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym cechuje się przydawka jako część zdania (II.1.8) z PP 4–6 wyjaśnia, kiedy zdanie jest złożone z podrzędnym przydawkowym; wskazuje zależności zdań składowych (II.1.12) z PP 4–6
Składnia: zdanie podrzędne dopełnieniowe	<ul style="list-style-type: none"> powtórzenie wiadomości o zdaniu podrzędnym dopełnieniowym 	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym cechuje się dopełnienie jako część zdania (II.1.8) z PP 4–6 wyjaśnia, kiedy zdanie jest złożone z podrzędnym dopełnieniowym; wskazuje zależności zdań składowych (II.1.12) z PP 4–6
Składnia: zdanie podrzędne okolicznikowe	<ul style="list-style-type: none"> powtórzenie wiadomości o zdaniu podrzędnym okolicznikowym 	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym cechuje się okolicznik jako część zdania (II.1.8) z PP 4–6 wyjaśnia, kiedy zdanie jest złożone z podrzędnym okolicznikowym; wskazuje zależności zdań składowych (II.1.12) z PP 4–6
Składnia: imiesłowy równoważnik zdania	<ul style="list-style-type: none"> równoważnik zdania imiesłowy równoważnik zdania 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice między zdaniem a równoważnikiem zdania (II.1.12) z PP 4–6 stosuje imiesłowy równoważnik zdania i rozumie jego funkcje (II.1.4)
Składnia: zdania wielokrotnie złożone	<ul style="list-style-type: none"> zdanie wielokrotnie złożone zdanie nadrzędne zdania składowe 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, po czym rozpoznać zdania wielokrotnie złożone; obrazuje na wykresie relacje między zdaniami składowymi (II.1.5)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Słownictwo: wyraz podstawowy i pochodny	<ul style="list-style-type: none"> wyraz podstawowy wyraz pochodny 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kiedy wyraz jest podstawowy, a kiedy pochodny; tworzy wyrazy pochodne od rzeczowników, czasowników, przymiotników (II.1.2)
Słownictwo: budowa słownictwa wyrazu	<ul style="list-style-type: none"> podstawa słownictwa formant analiza słownictwa wyraz niepodzielny słownictwem 	<ul style="list-style-type: none"> tworzy pary wyrazów: podstawowy i pochodny; wyjaśnia, czym jest podstawa słownictwa, a czym formant w wyrazie pochodnym; wymienia kolejne etapy analizy słownictwa wyrazu (II.1.2) dokonywa analizy oboczności w podstawie słownictwa (II.4.1)
Słownictwo: rodzaje i funkcje formantów	<ul style="list-style-type: none"> formant przedrostek przyrostek wrostek, formowanie znaczenia wyrazu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę formantu; tworzy wyrazy przez użycie różnych rodzajów formantu (II.1.2)
Słownictwo: wyrazy złożone – złożenia, zestawienia, zrosty	<ul style="list-style-type: none"> połączenie dwóch podstaw słownictwowych złożenie zestawienie zrost 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia złożenia, zestawienia, zrosty, zna zasady ich tworzenia oraz poprawnej pisowni (II.1.3)
Słownictwo: rodzina wyrazów	<ul style="list-style-type: none"> rodzina wyrazów rdzeń oboczności w rdzeniu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są wyrazy pokrewne; tworzy rozbudowane rodziny wyrazów; odróżnia rdzeń od podstawy słownictwa (II.1.2) zaznacza oboczności w rdzeniu (II.4.1)
Słownictwo: skrótowce i skróty	<ul style="list-style-type: none"> typy skrótowców pisownia skrótów 	<ul style="list-style-type: none"> zna typy skrótów i skrótowców, określa ich funkcje w tekście (II.2.1) poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji (II.4.1), (II.4.4)
Komunikacja językowa: Elementy aktu komunikacji	<ul style="list-style-type: none"> nadawca odbiorca komunikat 	<ul style="list-style-type: none"> omawia relacje między składnikami aktu komunikacji (II.3.1), (II.3.2), (II.3.3) z PP 4–6

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kod ▪ kontekst 	
Komunikacja językowa: nadawca w akcie komunikacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nadawca ▪ odmiany środowiskowe języka ▪ socjolekt ▪ cytaty ▪ cytowanie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia rolę nadawcy w akcie komunikacji (II.3.2) z PP 4–6 ▪ rozpoznaje odmiany środowiskowe języka (II.2.1), (II.2.5), (II.3.2) ▪ używa cytatów w wypowiedzi, poprawnie stosuje zasady cytowania (II.4.2)
Komunikacja językowa: intencje wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nadawca ▪ intencje wypowiedzi ▪ cel wypowiedzi ▪ reakcja odbiorcy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje różnorodne intencje w komunikacji, rozpoznaje cele cudzej wypowiedzi (II.3.3) z PP 4–6 ▪ dobiera środki do wyrażania swoich celów (II.3.6) z PP 4–6; (II.3.1), (II.3.2)
Komunikacja językowa: kontakt z odbiorcą wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odbiorca ▪ nawiązywanie kontaktu ▪ interakcja ▪ forma komunikatu ▪ kultura języka ▪ grzeczność językowa ▪ etykieta ▪ netykieta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia rolę odbiorcy w akcie komunikacji (II.3.2) z PP 4–6 ▪ wyjaśnia, co to jest, na czym polega i jak może przebiegać interakcja między nadawcą i odbiorcą; wie, na czym polega grzeczność językowa i świadomie stosuje jej zasady (II.3.1), (II.3.2)
Komunikacja językowa: akt komunikacji a sytuacja komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sytuacja komunikacyjna ▪ mowa zależna ▪ mowa niezależna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia różnorodne sytuacje komunikacyjne, wyjaśnia ich wpływ na językowy kształt komunikatu (II.3.3) z PP 4–6 ▪ wie, czym różni się mowa zależna od mowy niezależnej, dokonuje twórczych przekształceń mowy zależnej w niezależną i odwrotnie (II.1.6)
Komunikacja językowa: kontekst aktu komunikacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontekst ▪ spójność ▪ homonimy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia znaczenie kontekstu w akcie komunikacji (II.3.2) z PP 4–6 ▪ wyjaśnia wpływ kontekstu na znaczenie wyrazu, wyjaśnia, co to są homonimy (II.2.4)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
III. Formy wypowiedzi		
<p>Umiejętności retoryczne</p> <p>Marcin Popkiewicz <i>Rewolucja energetyczna</i></p> <p>Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński <i>Świat przedstawiony utworu literackiego wobec rzeczywistości</i></p> <p>Małgorzata Baranowska <i>Szczęście codzienne</i> (fragment <i>Tylko się rozejrzeć</i>)</p> <p>Richard Carlson <i>Nie zadręczaj się drobiazgami, nastolatku</i> (fragment <i>Ciesz się, że jesteś nastolatkiem</i>)</p> <p>Zygmunt Saloni <i>Jak pisać wypracowania?</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> akapit wypowiedzenie tematowe akapit analityczny akapit sumujący budowa akapitu i powiązania między nimi spójność argument rodzaje argumentów przesłanka konkluzja przykład figury retoryczne zwroty retoryczne 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje środki retoryczne, wyjaśnia ich oddziaływanie na odbiorcę (III.1.1) rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych; zna zasady spójności językowej między akapitami; formułuje główną myśl akapitu (III.1.3) formułuje argumenty uzasadniające poglądy autora lub stanowiące ich zaprzeczenie (III.1.4) odróżnia przykład od argumentu (III.1.5) przedstawia wnioski (III.1.6) polemizując z cudzymi poglądami, rzeczowo uzasadnia swoje zdanie (III.1.7)
<p>Artykuł do szkolnej gazetki</p> <p>Marcin Popkiewicz <i>Rewolucja energetyczna</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> argument przykład wniosek artykuł 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne (III.1.1) gromadzi i porządkuje materiał do stworzenia wypowiedzi (III.1.2) tworzy artykuł do gazetki, stosując odpowiednią kompozycję oraz zasady spójności między akapitami (III.1.3) formułuje argumenty uzasadniające konieczność ochrony Ziemi i popiera je przykładami (III.1.4), (III.1.5) formułuje wnioski (III.1.6)
<p>Opis budowli</p> <p>Tomasz Bagiński <i>Katedra</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> opis jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi i porządkuje materiał do opisu budowli (III.1.2) tworzy opis budowli, stosuje odpowiednią kompozycję oraz zasady spójności między akapitami (III.1.3)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Opis krajobrazu Adam Mickiewicz <i>Świtezianka</i>	<ul style="list-style-type: none"> opis jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje krajobraz przedstawiony na obrazie, uzasadnia, czy byłby on odpowiednia scenerią dla utworu Mickiewicza (III.1.2), (III.1.3)
Opis przeżyć Adam Mickiewicz <i>Dziady</i> część II Aleksander Minorski <i>Ikar znad Dunajca</i>	<ul style="list-style-type: none"> opis jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i określa stany emocjonalne, wskazuje ich źródła, tworzy opis przeżyć wewnętrznych, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3)
Opis postaci Henryk Sienkiewicz <i>Krzyżacy</i>	<ul style="list-style-type: none"> opis jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi i porządkuje materiał do opisu postaci (III.1.2) opisuje bohatera <i>Krzyżaków</i>, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.3)
List prezentujący argumenty Henryk Sienkiewicz <i>Krzyżacy</i> Erich Fromm <i>Mieć czy być?</i>	<ul style="list-style-type: none"> list jako forma wypowiedzi teza rodzaje argumentów wywód konkluzja 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne, rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę (III.1.1) pisze list o charakterze argumentacyjnym (III.1.2), (III.1.3), (III.1.5), (III.1.7)
Charakterystyka Mark Twain <i>Pamiętniki Adama i Ewy</i>	<ul style="list-style-type: none"> charakterystyka jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi i porządkuje materiał do charakterystyki, charakteryzuje bohaterów, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3)
Charakterystyka porównawcza Aleksander Fredro <i>Zemsta</i>	<ul style="list-style-type: none"> charakterystyka porównawcza jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi i porządkuje materiał, pisze charakterystykę porównawczą, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3)
Streszczenie Ignacy Krasicki <i>Żona modna</i> Adam Mickiewicz <i>Świtezianka</i>	<ul style="list-style-type: none"> wątek streszczenie 	<ul style="list-style-type: none"> wydobywa informacje z tekstu, porządkuje je, skraca; pisze streszczenie, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3), (III.2.2)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Henryk Sienkiewicz <i>Krzyżacy</i>		
Hasło reklamowe Fundacja Arka plakat promujący bezinteresowne działanie	<ul style="list-style-type: none"> związki wyrazowe układanie hasła reklamowego środki perswazyjne 	<ul style="list-style-type: none"> pisze hasło plakatowe; zna środki perswazji i manipulacji w tekstach reklamowych oraz zasady etyki wypowiedzi (III.1.8), (III.1.9)
Recenzja filmu Tomasz Bagiński <i>Katedra</i>	<ul style="list-style-type: none"> recenzja jako forma wypowiedzi wyrażanie opinii 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne (III.1.1) gromadzi i porządkuje materiał, tworzy recenzję filmu, zachowując wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3), (III.2.1)
Recenzja spektaklu Konrad Swinarski inscenizacja <i>Dziadów</i> Adama Mickiewicza	<ul style="list-style-type: none"> recenzja jako forma wypowiedzi wyrażanie opinii 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne (III.1.1) gromadzi i porządkuje materiał, pisze recenzję spektaklu, zachowując wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3), (III.2.1)
Recenzja książki Henryk Sienkiewicz <i>Latarnik</i>	<ul style="list-style-type: none"> recenzja jako forma wypowiedzi wyrażanie opinii 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne (III.1.1) gromadzi i porządkuje materiał, pisze recenzję książki, zachowując wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3), (III.2.1)
Przemówienie Piotr Skarga <i>Kazania sejmowe</i>	<ul style="list-style-type: none"> przemówienie jako forma wypowiedzi teza argument przykład środki retoryczne 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne, rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę (III.1.1) formułuje tezę, gromadzi argumenty, stosuje przykłady, formułuje wnioski (III.1.2), (III.1.4), (III.1.5), (III.1.6) pisze przemówienie (III.1.3), (III.2.1) dokonuje interpretacji głosowej napisanego przemówienia (III.1.4)
Rozprawka (typ I) Ewa Winnicka <i>Angole</i>	<ul style="list-style-type: none"> rozprawka jako forma wypowiedzi teza rodzaje argumentów 	<ul style="list-style-type: none"> stawia tezę, przedstawia i hierarchizuje rozbudowane argumenty; rzeczowo uzasadnia swoje zdanie (III.1.4), (III.1.5), (III.1.7)

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
	<ul style="list-style-type: none"> wywód konkluzja 	<ul style="list-style-type: none"> przeprowadza wywód myślowy (III.1.6) pisze rozprawkę, stosując odpowiednią kompozycję (III.1.2), (III.1.3), (III.2.1)
Rozprawka (typ II) Ernest Hemingway <i>Stary człowiek i morze</i>	<ul style="list-style-type: none"> rozprawka jako forma wypowiedzi teza hipoteza argument kontrargument wniosek 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne, rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę (III.1.1) gromadzi i porządkuje materiał, stawia hipotezę, przedstawia argumenty i kontrargumenty, zbiera wnioski (III.1.2), (III.1.4), (III.1.5), (III.1.6), (III.1.7) pisze rozprawkę z hipotezą, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.3), (III.2.1)
Głos w dyskusji Leszek Kołakowski <i>O wrogu i przyjacielu</i>	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja prezentowanie poglądów uzasadnianie swojego zdania zasady grzeczności 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne, rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę (III.1.1) prezentuje stanowisko w dyskusji, odnosi się do poglądów innych uczestników dyskusji, przestrzega zasad kultury (III.1.5), (III.1.6), (III.1.7)
IV. Samokształcenie		
<ul style="list-style-type: none"> Projekty edukacyjne: zdobywanie samodzielnie informacji, hierarchizowanie ich, porządkowanie, współdziałanie w grupie, wykorzystywanie narzędzi cyfrowych, technologii multimedialnych, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień, uczestnictwo w życiu kulturalnym i społecznym środowiska oraz regionu, pogłębianie wiedzy przedmiotowej, samodzielne prezentowanie efektów pracy (IV.1), (IV.2), (IV.3), (IV.4), (IV.5), (IV.6), (IV.7), (IV.8) Wirtualne spacer: zdobywanie samodzielnie informacji, hierarchizowanie ich, porządkowanie, wykorzystywanie narzędzi cyfrowych, technologii multimedialnych, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień, pogłębianie wiedzy przedmiotowej, samodzielna prezentowanie efektów pracy (IV.1), (IV.2), (IV.4), (IV.5), (IV.6), (IV.7), (IV.8) Infografiki: pogłębianie wiedzy przedmiotowej, rozwijanie nawyków systematycznego uczenia się (IV.5), (IV.7) 		

KLASA 8

Material nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
I. Kształcenie literackie i kulturowe		
Adam Mickiewicz <i>Stepy akemańskie</i> Kontekst literacki	<ul style="list-style-type: none"> biografia autora osoba mówiąca obraz poetycki opis krajobrazu językowe środki opisu stan psychiczny osoby mówiącej orientalizm 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) rozpoznaje środki językowe, określa ich funkcję (I.1.4) wyodrębnia obrazy poetyckie, nazywa uczucia osoby mówiącej (I.1.7), (I.1.9) wykorzystuje w interpretacji elementy wiedzy o historii i kulturze i potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Caspar David Friedrich <i>Wędrowiec nad morzem mgły</i>	<ul style="list-style-type: none"> obrazowanie przestrzeni bohater obrazu motyw wędrówki kompozycja obrazu perspektywa 	<ul style="list-style-type: none"> omawia elementy przedstawione na obrazie; wydobywa znaczenia przenośne dzieła; omawia perspektywę obrazu i jej rolę w kreowaniu znaczeń (I.2.3) określa wartości estetyczne obrazu (I.2.6)
Adam Mickiewicz <i>Pan Tadeusz</i> Kontekst literacki	<ul style="list-style-type: none"> poemat epopeja narodowa bohater zbiorowy bohater dynamiczny wątek konflikt retrospekcja, wydarzenia historyczne językowe środki opisu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym cechuje się poemat, wyjaśnia, jaki utwór nazywamy epopeją narodową (I.1.1), (I.1.2) wyodrębnia wątki utworu, prezentuje elementy świata przedstawionego, charakteryzuje bohaterów, analizuje partie opisowe (I.1.7), (I.1.8), (I.1.9) wykorzystuje kontekst historyczny w interpretacji (I.1.10), (I.1.11) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Adam Pańczuk <i>Karczeby</i> (fotoreportaż)	<ul style="list-style-type: none"> fotoreportaż etymologia kompozycja fotografii 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym cechuje się fotoreportaż; odtwarza własnymi słowami informacje dotyczące tytułu; wyjaśnia symboliczne znaczenia elementów fotografii (I.2.3) ocenia fotografie (I.2.6) znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
<p>Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i></p> <p>Kontekst literacki Kontekst kulturowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powieść historyczna ▪ idea ▪ realizm ▪ elementy świata przedstawionego ▪ motywy postępowania bohaterów ▪ konflikt wartości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje cechy powieści historycznej, wie, na czym polega realistyczne prezentowanie świata (I.1.1), (I.1.2) ▪ omawia elementy świata przedstawionego, ocenia postawy bohaterów, nazywa wartości (I.1.7), (I.1.9) ▪ ocenia wartości estetyczne powieści (I.1.8) ▪ wskazuje elementy historyczne (I.1.10), (I.1.11) ▪ poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
<p>Stefan Żeromski <i>Szyfowe prace</i></p> <p>Kontekst literacki Kontekst kulturowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powieść ▪ elementy świata przedstawionego ▪ rusyfikacja ▪ wartości ▪ tożsamość narodowa ▪ formy walki z rusyfikacją ▪ symbolika ▪ rola literatury 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia elementy świata przedstawionego i określa wartości estetyczne powieści (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) ▪ wyjaśnia przenośne znaczenie tytułu utworu (I.1.4) ▪ omawia realia obyczajowe, rozpoznaje kontekst historyczny; omawia metody rusyfikacji i postawy młodzieży wobec zaborcy (I.1.7), (I.1.9), (I.1.10), (I.1.11) ▪ poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
<p>Krzysztof Kamil Baczyński <i>Elegia o... [chłopcu polskim]</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ elegia ▪ osoba mówiąca ▪ bohater liryczny ▪ kontrast ▪ metafora 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym cechuje się elegia jako gatunek liryczny (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) ▪ wyjaśnia funkcję kontrastu; objaśnia metafory (I.1.4) ▪ charakteryzuje osobę mówiącą i omawia bohatera lirycznego utworu (I.1.7), (I.1.9) ▪ wykorzystuje w interpretacji elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) ▪ recytuje utwór w interpretacji zgodnie z jego tematem i stylem (I.1.12)
<p>Krzysztof Kamil Baczyński <i>Z głową na karabinie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pokolenie wojenne, pokolenie Kolumbów ▪ tragizm pokolenia ▪ symbol ▪ podmiot liryczny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) ▪ podaje znaczenia elementów symbolicznych; wyjaśnia funkcję kontrastu oraz peryfrazy (I.1.4)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
	<ul style="list-style-type: none"> bohater liryczny kontrast peryfraz 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje podmiot liryczny i omawia bohatera lirycznego (I.1.7), (I.1.9) wyjaśnia znaczenie nazwy <i>pokolenie Kolumbów</i>; wypowiada się na temat tragizmu pokolenia wojennego (I.1.10), (I.1.11) recytuje utwór w interpretacji zgodniej z jego tematem i stylem (I.1.12)
<p>Zbigniew Herbert <i>Nike, która się waha</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> motywy mitologiczne reinterpretacja bohater liryczny tragizm wiersz wolny 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę utworu; wyjaśnia, na czym polega reinterpretacja (I.1.1), (I.1.2), (I.1.4) charakteryzuje bohatera lirycznego; wyjaśnia, z czego wynika i na czym polega jego tragizm (I.1.7), (I.1.9) objaśnia motywy mitologiczne występujące w wierszu (I.1.10), (I.1.11) recytuje utwór w interpretacji zgodniej z jego tematem i stylem (I.1.12)
<p>Andrzej Wróblewski <i>Matka z zabitym dzieckiem</i> <i>Syn i zabita matka</i> (reprodukcje obrazów)</p>	<ul style="list-style-type: none"> kolorystyka obrazów kompozycja obrazów bohaterowie podobieństwa tematyczne i estetyczne styl malarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> omawia podobieństwa tematyczne i estetyczne obu obrazów; wyjaśnia symboliczne znaczenie kolorystyki; wskazuje znaczenia wynikające z kompozycji obrazów; zestawia bohaterów (I.2.3) omawia styl autora (I.2.6)
<p>Arkady Fiedler <i>Dywizjon 303</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> literatura faktu przebieg zdarzeń porządkowanie informacji charakterystyka bohaterów patriotyzm wartości środki językowe dynamizujące wypowiedź 	<ul style="list-style-type: none"> omawia najważniejsze elementy świata przedstawionego; charakteryzuje bohaterów; w rozwinięty sposób opowiada przebieg wydarzeń (I.1.7), (I.1.9) wykorzystuje elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11) wydobywa i porządkuje informacje (I.2.1), (I.2.2) wyjaśnia, dlaczego utwór należy do literatury faktu (I.2.4) poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Jacek Dukaj <i>Xavras Wyżryń i inne fikcje narodowe</i>	<ul style="list-style-type: none"> składniki świata przedstawionego wizja konfliktu motywy działania patriotyzm wartości 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.8) przedstawia informacje o świecie przedstawionym; prezentuje przyczyny i przebieg konfliktu; ocenia motywy działania bohaterów (I.1.7), (I.1.9) wypowiada się na temat postaw patriotycznych, wykorzystując elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11)
Janusz Ordon, Rafał Urbański <i>Wieża</i> (komiks)	<ul style="list-style-type: none"> komiks warstwa obrazowa warstwa językowa nazywanie emocji przebieg wydarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym cechuje się komiks jako tekst kultury; wskazuje źródła emocji bohaterów; relacjonuje przebieg wydarzeń (I.2.2), (I.2.3) ocenia warstwę obrazową i warstwę językową komiksu (I.2.6)
Aleksander Kamiński <i>Kamienie na szaniec</i>	<ul style="list-style-type: none"> literatura faktu gromadzenie i porządkowanie informacji okupacyjna rzeczywistość tragizm pokolenia charakterystyka bohaterów 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada o pokoleniu wojennym; wyjaśnia, z czego wynika i na czym polega jego tragizm; opowiada o realiach okupacyjnej rzeczywistości (I.1.7), (I.1.9), (I.1.10), (I.1.11) wie, czym cechuje się literatura faktu; omawia świat przedstawiony (I.2.4) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Monika Kowaleczko-Szumowska <i>Galop 44</i>	<ul style="list-style-type: none"> elementy świata przedstawionego przebieg wydarzeń charakterystyka bohaterów 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) porządkuje i omawia elementy świata przedstawionego; ciekawie opowiada o wydarzeniach; charakteryzuje bohaterów (I.1.9), (I.2.2) wykorzystuje elementy wiedzy o historii i kulturze oraz potrzebne konteksty (I.1.10), (I.1.11)
Jan Komasa <i>Miasto 44</i> (film)	<ul style="list-style-type: none"> elementy świata przedstawionego środki języka filmowego 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcję środków języka filmowego oraz znaczenie efektów specjalnych (I.2.3) ocenia grę aktorską (I.2.6)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
	<ul style="list-style-type: none"> ocena gry aktorskiej efekty specjalne 	<ul style="list-style-type: none"> znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)
Miron Białoszewski <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> (fr.)	<ul style="list-style-type: none"> pamiętnik dystans czasowy postać codzienna narrator środki językowe oddające dynamizm i emocje język mówiony 	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym cechuje się pamiętnik jako forma wypowiedzi; omawia skutki zastosowania w narracji dystansu czasowego (I.1.2) opowiada o postacie codziennosci (I.1.7), (I.1.9), (I.1.10), (I.1.11) wypowiada się na temat wartości estetycznych dzieła (I.1.8) stosuje funkcjonalnie środki językowe oddające dynamizm i emocje; omawia cechy języka mówionego (II.2.1), (II.2.7) poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP
Czesław Miłosz <i>Piosenka o porcelanie</i>	<ul style="list-style-type: none"> symbol zdrobnienia apostrofa osoba mówiąca 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) wyjaśnia znaczenia elementów symbolicznych; omawia funkcję zdrobnień i omawia rolę apostrofy (I.1.4) omawia znaczenia wiersza z perspektywy rzeczywistości wojennej (I.1.7), (I.1.9), (I.1.10), (I.1.11)
Ekspozyty z Muzeum Powstania Warszawskiego	<ul style="list-style-type: none"> muzeum ekspozycja ekspozycja 	<ul style="list-style-type: none"> omawia ekspozycję, ocenia jej rolę w kształtowaniu świadomości narodowej (I.2.3), (I.2.6)
Karolina Lanckorońska <i>Wspomnienia</i> (fr.) Kontekst literacki	<ul style="list-style-type: none"> literatura faktu realia wojenne tożsamość narodowa patriotyzm wartości 	<ul style="list-style-type: none"> omawia realia życia w czasie wojny i okupacji, omawia postawy bohaterów i motywy ich postępowania (I.1.7), (I.1.9), (I.1.10), (I.1.11) wyjaśnia, dlaczego tekst należy do literatury faktu (I.2.4) poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Jan Paweł II <i>Pamięć i tożsamość</i> (fr.)	<ul style="list-style-type: none"> ojczyzna patriotyzm wartości 	<ul style="list-style-type: none"> wyszukuje i porządkuje potrzebne informacje (I.2.1), (I.2.2) dostrzega różnice między literaturą piękną a innymi rodzajami piśmiennictwa; określa ich funkcje (I.2.4)
Melchior Wańkowicz <i>Monte Cassino</i> (fr.) Kontekst literacki Kontekst kulturowy	<ul style="list-style-type: none"> reportaż przebieg wydarzeń relacja realia wojenne postawy bohaterów 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega różnice między literaturą piękną a reportażem (I.2.4) omawia cechy reportażu (I.2.5) poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP
Melchior Wańkowicz <i>Tędy i owędy</i> Kontekst literacki Kontekst kulturowy	<ul style="list-style-type: none"> gawęda wspomnienie literatura faktu subiektywizm anegdota literacka 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega różnice między literaturą piękną a innymi rodzajami piśmiennictwa; określa ich funkcje, wie, czym jest anegdota literacka (I.2.4), (I.2.5) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Sławomir Mrozek <i>Artysta</i> Kontekst literacki	<ul style="list-style-type: none"> postawa życiowa personifikacja paradoks przesłanie tekstu ironia 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.2), (I.1.8) odczytuje znaczenia przenośne; wyjaśnia, na czym polega paradoks (I.1.4), (I.1.6) ocenia postawę życiową bohatera, wyjaśnia przesłanie utworu (I.1.7), (I.1.9) poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Katarzyna Kozyra <i>Piramida zwierząt</i> (instalacja plastyczna)	<ul style="list-style-type: none"> instalacja plastyczna dosłowne i przenośne znaczenia składniki instalacji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym cechuje się instalacja plastyczna jako tekst kultury; omawia składniki instalacji; odczytuje znaczenia (I.2.3), (I.2.6) znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)
Stanisław Barańczak <i>Daję ci słowo, że nie ma mowy</i> Kontekst literacki	<ul style="list-style-type: none"> poezja lingwistyczna gra słów znaczenia przenośne wieloznaczność frazologizm 	<ul style="list-style-type: none"> wie, na czym polega poezja lingwistyczna i określa jej wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.8) odczytuje znaczenia przenośne, rozpoznaje wieloznaczność, dostrzega zabiegi językowe (I.1.4)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Stanisław Dróżdż <i>Bez tytułu (Ja)</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poezja konkretna ▪ koncept ▪ harmonia ▪ kompozycja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega poezja konkretna, omawia sposoby uzyskania harmonii na obrazach (I.2.3) ▪ ocenia dzieło (I.2.6)
Antoine de Saint-Exupéry <i>Mały Książę</i> Kontekst literacki	<ul style="list-style-type: none"> ▪ elementy świata przedstawionego ▪ motyw wędrówki ▪ elementy baśniowe ▪ znaczenia symboliczne ▪ przypowieść filozoficzna ▪ aforyzm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega przypowieściowy charakter utworu; porządkuje elementy świata przedstawionego (I.1.1), (I.1.11) ▪ wyjaśnia, na czym polega metaforyczny charakter wędrówki Małego Księcia, wyjaśnia znaczenia zawarte w elementach symbolicznych (I.1.4) ▪ wyjaśnia przesłania zawarte w aforyzmach (I.1.7), (I.1.9) ▪ określa wartości estetyczne utworu (I.1.8) ▪ poznaje tekst z zakresu lektur obowiązkowych w PP
Andrzej Budnik <i>Wywiad bez cenzury: Łukasz Supergan</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wywiad ▪ publicystyka ▪ motyw podróży ▪ temat wywiadu ▪ sens podróżowania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie problemy zostały poruszone w wywiadzie; wyjaśnia znaczenia fragmentów metaforycznych (I.2.1), (I.2.2) ▪ wyjaśnia, czym cechuje się wywiad jako gatunek publicystyczny (I.2.4), (I.2.5)
Eric Emmanuel Schmitt <i>Oskar i pani Róża</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ postawa życiowa ▪ postawa wobec cierpienia ▪ wartości ▪ styl potoczny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.8) ▪ zbiera i porządkuje informacje na temat bohatera, charakteryzuje bohatera na podstawie jego wypowiedzi (I.1.7), (I.1.9) ▪ wyjaśnia, czym cechuje się styl potoczny (II. 2.7) ▪ poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP
Barbara Kosmowska <i>Pozłacana rybka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ relacje rodzinne ▪ motywy postępowania ▪ postawy życiowe ▪ wartości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa cechy charakterystyczne utworu i omawia elementy świata przedstawionego (I.1.1) ▪ formułuje problematykę utworu, omawia motywy postępowania bohaterów i ich postawy życiowe; nazywa wartości (I.1.7), (I.1.9)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP
<p>Maciej Pieprzyca <i>Chce się żyć</i> (film)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ off ▪ scena filmowa ▪ punkt widzenia kamery ▪ postawa życiowa ▪ relacje międzyludzkie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia funkcję głosu z offu i funkcję punktu widzenia kamery; wyjaśnia, jak film wpłynął na jego myślenie o świecie (I.2.3) ▪ ocenia grę aktorską (I.2.6) ▪ znajduje w filmie nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)
<p>Nancy Kleinbaum <i>Stowarzyszenie umarłych poetów</i></p> <p>Kontekst literacki Kontekst kulturowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ carpe diem ▪ światopogląd ▪ epikureizm ▪ życiowe rady 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.8) ▪ omawia realia życia w szkole, poglądy i postawę profesora, postawy chłopców; wypowiada się na temat swoich zasad życiowych (I.1.7), (I.1.9) ▪ wyjaśnia, czym jest i na czym polega epikureizm (I.1.11) ▪ poznaje tekst z zakresu lektur uzupełniających w PP
<p>Zbigniew Herbert <i>Życiorys</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liryka bezpośrednia ▪ życiorys ▪ subiektywizm ▪ bohater liryczny ▪ sytuacja liryczna ▪ kompozycja utworu ▪ wartości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa cechy charakterystyczne utworu; dostrzega subiektywizm wypowiedzi poetyckiej, omawia sytuację liryczną i kompozycję utworu (I.1.1), (I.1.4), (I.1.8) ▪ przedstawia informacje o bohaterze lirycznym, omawia jego światopogląd, wskazuje źródła uczuć (I.1.7), (I.1.9)
<p>Wisława Szymborska <i>Pisanie życiorysu</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ życiorys ▪ frazeologizmy ▪ wiedza o człowieku ▪ postrzeganie człowieka ▪ ocena świata 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa cechy charakterystyczne utworu i jego wartości estetyczne (I.1.1), (I.1.8) ▪ wyjaśnia funkcję frazeologizmów (I.1.4) ▪ wyjaśnia, przeciwko czemu skierowana jest ironia (I.1.6) ▪ prezentuje obraz człowieka ukazany w wierszu, rozważa problem relacji między człowiekiem a światem (I.1.7), (I.1.9)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Piotr Dumała <i>Ściany</i> (film animowany)	<ul style="list-style-type: none"> film animowany filmowa metafora symbol środki języka filmowego everymen muzyka filmowa 	<ul style="list-style-type: none"> odtwarza treściową zawartość poszczególnych scen (I.2.2) wyjaśnia, kto to jest everyman, wykorzystuje to pojęcie do interpretacji filmu; wyjaśnia znaczenia symboliczne filmu i objaśnia metafory (I.2.3) ocenia muzykę w kontekście znaczeń filmu (I.2.6) znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (I.2.7)
II. Kształcenie językowe		
Fonetyka: głoska i litera	<ul style="list-style-type: none"> głoska a litera sposoby zapisywania głosek podział wyrazu na litery i głoski funkcje litery <i>i</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest głoska, a czym litera; wymienia różnorodne sposoby zapisywania głosek; omawia funkcje litery <i>i</i> w wyrazach (II.1.1), (II. 4.3)
Fonetyka: podział głosek	<ul style="list-style-type: none"> samogłoska i spółgłoska narządy artykulacyjne głoski dźwięczne i bezdźwięczne głoski ustne i nosowe głoski twarde i miękkie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym różnią się samogłoski od spółgłosek; omawia rolę poszczególnych narządów w artykulacji głosek; określa cechy głosek (II.1.1), (II. 4.3)
Fonetyka: sylaba	<ul style="list-style-type: none"> sylaba otwarta sylaba zamknięta podział na sylaby 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest sylaba i kiedy sylaba jest otwarta, a kiedy zamknięta; dzieli trudne wyrazy na sylaby (II.1.1)
Fonetyka: akcent wyrazowy	<ul style="list-style-type: none"> akcent wyrazowy poprawne akcentowanie wyrazy bez akcentu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega akcent wyrazowy; poprawnie akcentuje wszystkie wyrazy; zna wyrazy bezakcentowe (II.1.7)
Fonetyka: upodobnienia głosek	<ul style="list-style-type: none"> upodobnienie postępowe i wsteczne ubezdźwięcznienie w wygłosie uproszczenie grupy spółgłoskowej 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy mechanizm powstawania upodobnień głosek; omawia różne rodzaje upodobnień; zaznacza i nazywa wszystkie rodzaje upodobnień (II.1.1)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ upodobnienia wewnątrzwyrazowe i międzywyrazowe 	
Zróżnicowanie języka: słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ słownictwo ogólnonarodowe ▪ słownictwo o ograniczonym zasięgu ▪ wyrazy rodzime ▪ zapożyczenia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostrzega zróżnicowanie słownictwa (II.2.1)
Zróżnicowanie języka: nazwy osobowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formy gramatyczne imion i nazwisk ▪ odmiana nazwisk obcego pochodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stosuje prawidłowe formy gramatyczne imion i nazwisk (II.2.2)
Zróżnicowanie języka: nazwy miejscowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzaje nazw miejscowych ▪ odmiana nazw miejscowych ▪ odmiana nazw mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje nazwy miejscowe, stosuje prawidłowe formy gramatyczne nazw miejscowych i nazw mieszkańców, zapisuje je poprawnie (II.2.2)
Zróżnicowanie języka: regionalne odmiany języka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ regionalne odmiany języka ▪ dialekt ▪ gwara 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyróżnia regionalne odmiany języka (II.2.5)
Zróżnicowanie języka: treść i zakres znaczeniowy wyrazu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ treść wyrazu ▪ zakres znaczeniowy wyrazu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje zakres znaczeniowy wyrazu, rozpoznaje treść wyrazu (II.2.6)
Zróżnicowanie języka: sposoby wzbogacania słownictwa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ związki wyrazowe ▪ szablony językowe ▪ wzbogacanie słownictwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna sposoby wzbogacania słownictwa, wyjaśnia mechanizm tworzenia związków wyrazowych; krytycznie ocenia stosowanie szablonów językowych; ma bogate słownictwo (II.2.3)
Komunikacja i kultura języka: norma językowa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ norma językowa ▪ norma wzorcowa ▪ norma użytkowa ▪ norma potoczna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega i czego dotyczy norma językowa; rozróżnia rodzaje norm językowych; stosuje się do odpowiednich norm językowych (II.3.2)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Komunikacja i kultura języka: błąd językowy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ błąd językowy ▪ usterka językowa ▪ innowacja językowa ▪ rodzaje błędów językowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia mechanizm popełniania błędów i usterek językowych; ocenia innowacje językowe; klasyfikuje rodzaje błędów językowych (II.3.3)
Komunikacja i kultura języka: style funkcjonalne języka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ styl wypowiedzi ▪ styl funkcjonalny ▪ styl potoczny ▪ styl urzędowy ▪ styl naukowy ▪ styl artystyczny ▪ styl publicystyczny ▪ cechy dobrego stylu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, co to jest styl wypowiedzi i co się na niego składa; rozpoznaje style czytanych utworów literackich; stosuje różne style funkcjonalne w swoich wypowiedziach; dba o poprawność stylistyczną (II. 2.7)
III. Formy wypowiedzi		
Umiejętności retoryczne Jan Paweł II <i>Pamięć i tożsamość</i> (fr.)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ akapit ▪ teza ▪ argumenty ▪ wnioski 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odtwarza zawartość myślową poszczególnych akapitów, wskazuje zdania o charakterze tezy, odtwarza argumenty autora, na podstawie tekstu i własnych przemyśleń wypowiada się na temat patriotyzmu (III.1.1), (III.1.5), (III.1.6), (III.1.7), (III.1.8) ▪ formułuje pytania do tekstu (III.2.3)
Opis obrazu Caspar David Friedrich <i>Wędrowiec nad morzem mgły</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opis jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tworzy plastyczny opis obrazu, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3)
Monolog wewnętrzny Caspar David Friedrich <i>Wędrowiec nad morzem mgły</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ monolog jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tworzy rozbudowany monolog wewnętrzny związany ze znaczeniami obrazu (III.1.2), (III.1.3) ▪ dokonuje interpretacji głosowej napisanego monologu (III.1.4)
Podziękowanie Adam Mickiewicz <i>Pan Tadeusz</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podziękowanie jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ układa tekst podziękowania, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Opowiadanie Adam Pańczuk <i>Karczeby</i>	<ul style="list-style-type: none"> opowiadanie jako forma wypowiedzi akapit 	<ul style="list-style-type: none"> pisze opowiadanie twórcze związane z fotografią; stosuje ciekawe rozwiązania fabularne (III.1.2), (III.1.3)
Opis sytuacji Aleksander Kamiński <i>Kamienie na szaniec</i>	<ul style="list-style-type: none"> opis jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> tworzy dynamiczny opis sytuacji, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3)
Sprawozdanie Janusz Ordon, Rafał Urbański <i>Wieża</i> (komiks)	<ul style="list-style-type: none"> sprawozdanie jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> wciela się w rolę bohatera, tworzy sprawozdanie, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3)
Zaproszenie Muzeum Powstania Warszawskiego	<ul style="list-style-type: none"> zaproszenie jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> układa tekst zaproszenia, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3)
Recenzja filmu Maciej Pieprzycza <i>Chce się żyć</i> (film)	<ul style="list-style-type: none"> recenzja jako forma wypowiedzi wyrażanie opinii 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne (III.1.1) gromadzi i porządkuje materiał, tworzy recenzję filmu, zachowując wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3), (III.2.1)
Ogłoszenie Sławomir Mrożek <i>Artysta</i>	<ul style="list-style-type: none"> ogłoszenie jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> układa tekst ogłoszenia, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.2), (III.1.3)
Głos w debacie Jan Paweł II <i>Pamięć i tożsamość</i>	<ul style="list-style-type: none"> debata wyrażanie opinii środki retoryczne argument konkluzja 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne, rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę (III.1.1) gromadzi i porządkuje materiał (III.1.2) ustosunkowuje się do cudzych poglądów, prezentuje swój głos w debacie, popiera go argumentami, formułuje konkluzję (III.1.3), (III.1.4), (III.1.6), (III.1.7)
Wywiad Andrzej Budnik <i>Wywiad bez cenzury: Łukasz Supergan</i>	<ul style="list-style-type: none"> wywiad jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi i porządkuje materiał, ustala cel wywiadu, układa pytania, zestawia je według przyjętej zasady (III.1.2), (III.1.3) przeprowadza ciekawy wywiad (III.2.1)

Materiał nauczania	Zagadnienia / działania	Przewidywane osiągnięcia Uczeń utrwała i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klas wcześniejszych, a ponadto:
Podanie Nancy H. Kleinbaum <i>Stowarzyszenie umarłych poetów</i>	<ul style="list-style-type: none"> podanie jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi i porządkuje materiał (III.1.2) tworzy podanie, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.3), (III.2.1)
Życiorys Nancy H. Kleinbaum <i>Stowarzyszenie umarłych poetów</i>	<ul style="list-style-type: none"> życiorys jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi i porządkuje materiał (III.1.2) tworzy życiorys, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.3), (III.2.1)
CV Nancy H. Kleinbaum <i>Stowarzyszenie umarłych poetów</i>	<ul style="list-style-type: none"> CV jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi i porządkuje materiał (III.1.2) tworzy CV, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.3), (III.2.1)
List motywacyjny Nancy H. Kleinbaum <i>Stowarzyszenie umarłych poetów</i>	<ul style="list-style-type: none"> list motywacyjny jako forma wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi i porządkuje materiał (III.1.2) tworzy list motywacyjny, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi (III.1.3), (III.2.1)
IV. Samokształcenie		
<ul style="list-style-type: none"> Projekty edukacyjne: zdobywanie samodzielnie informacji, hierarchizowanie ich, porządkowanie, współdziałanie w grupie, wykorzystywanie narzędzi cyfrowych, technologii multimedialnych, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień, uczestnictwo w życiu kulturalnym i społecznym środowiska i regionu, pogłębianie wiedzy przedmiotowej, samodzielne prezentowanie efektów pracy (IV.1), (IV.2), (IV.3), (IV.4), (IV.5), (IV.6), (IV.7), (IV.8) Wirtualne spacery: zdobywanie samodzielnie informacji, hierarchizowanie ich, porządkowanie, wykorzystywanie narzędzi cyfrowych, technologii multimedialnych, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień, pogłębianie wiedzy przedmiotowej, samodzielne prezentowanie efektów pracy (IV.1), (IV.2), (IV.4), (IV.5), (IV.6), (IV.7), (IV.8) Infografiki: pogłębianie wiedzy przedmiotowej, rozwijanie nawyków systematycznego uczenia się (IV.5), (IV.7) 		

5. Sposoby osiągania celów

5.1. Metody pracy na lekcjach języka polskiego

Cele edukacyjne wynikające z programu *Myśli i słowa* można realizować za pomocą różnych metod. Warto przy tym pamiętać, że nie ma metody uniwersalnej – każdy z podejmowanych sposobów działania dydaktycznego prowadzi do realizacji swoistych celów. Metodę dydaktyczną należy rozumieć jako sposób działania nastawiony na osiągnięcie konkretnych celów, nierozdzielnie z nią związanych. Metody stosowane na lekcjach języka polskiego powinny być zatem dobierane świadomie ze względu na projektowane cele. Każda metoda dzieli się ponadto na powtarzalne etapy, które razem składają się na procedurę postępowania dydaktycznego. Poszczególne metody można stosować wielokrotnie w różnych, zmieniających się okolicznościach.

Nadrzędnymi celami wynikającymi z programu *Myśli i słowa* są:

- rozwijanie samodzielnego, krytycznego myślenia ucznia,
- rozwijanie i doskonalenie kompetencji kulturowej i komunikacyjnej ucznia, co w konsekwencji ma doprowadzić do formowania jego aktywnej postawy wobec rzeczywistości.

Najwłaściwszymi metodami pracy na lekcjach będą więc metody problemowe, aktywizujące, praca w grupach, dyskusja, debata.

Metody problemowe (w tym np. drzewko decyzyjne, metaplan, hipoteza interpretacyjna) uczą formułowania problemu i szukania sposobów na jego rozwiązanie, a także wysnuwania wniosków.

Metody aktywizujące (np. gry dramatyczne, przekład intersemiotyczny, metoda sześciu kapeluszy) uczą samodzielnego myślenia, odpowiedzialności za podejmowane decyzje i przyzwyczajają do publicznych wystąpień. Z kolei **dyskusja** (tradycyjna, punktowana, panelowa, burza mózgów) i **debata** rozwijają umiejętności retoryczne – prezentowanie własnego stanowiska, przekonywanie do swoich racji, obrona własnych przekonań, ustosunkowywanie się do cudzych poglądów.

Warto też stosować metodę **pracy w grupach**, dzięki której można uczyć samodzielności i rozwijać w uczniach umiejętność współpracy, planowania poszczególnych działań oraz prezentowania ich wyników, a także kształtować postawę współodpowiedzialności za efekty pracy zespołowej. Praca w grupach będzie szczególnie przydatna podczas realizacji zadań projektowych.

Zarówno w pracy na lekcji, jak i w pracach domowych czy w realizacji projektów warto korzystać z możliwości, jakie stwarzają **nowe technologie**. Autorki programu sugerują wykorzystanie różnorodnych narzędzi w module *Wirtualny spacer* (np. platformy www.postermywall.com czy glogster.com). Wartościowym źródłem materiałów dydaktycznych jest też WebQuest rozwijający umiejętność korzystania z materiałów internetowych.

Na dobór metod działania – poza projektowanymi celami – będzie mieć wpływ również rodzaj materiału rzeczowego, możliwości uczniów oraz uwarunkowania zewnętrzne (liczebność zespołu klasowego, warunki techniczne, dostępność materiałów niezbędnych do pracy). Zawsze warto pamiętać, że o wartości wybranej metody zadecyduje jej skuteczność i efektywność.

5.2. Indywidualizacja pracy w zależności od potrzeb i możliwości ucznia

Indywidualizacja pracy na lekcjach języka polskiego w klasach 7–8 powinna dotyczyć zarówno całej klasy, jak i poszczególnych uczniów. Początek roku szkolnego w klasie 7 warto poświęcić na zbadanie potencjału polonistycznego wyniesionego przez uczniów z klas 4–6, czyli przeprowadzenie sprawdzianu badającego przede wszystkim umiejętności analityczne i interpretacyjne, podstawową wiedzę z zakresu stylistyki i genologii oraz praktyczne umiejętności komunikacyjne (komponowanie i tworzenie wypowiedzi pisemnej, stosowanie się do reguł poprawności gramatycznej, stylistycznej, ortograficznej i interpunkcyjnej). Diagnostyka wstępna dotycząca klasy pozwoli na dostosowanie planu nauczania do potrzeb konkretnego zespołu (rozszerzenie, dodanie lub eliminacja treści, zwłaszcza w okresie propedeutycznym).

Ważniejsze wydaje się jednak **zróżnicowanie form i metod pracy** w odniesieniu do poszczególnych uczniów (zespół klasowy nie jest bowiem nigdy tworem homogenicznym, nawet w słabszej klasie nauczyciel zetknie się w uczniem bardziej uzdolnionym, a w mocniejszej – z uczniem wymagającym pomocy). Indywidualizację pracy ze zróżnicowaną grupą uczniów bardzo ułatwia zastosowanie oceniania kształtującego, a zwłaszcza takich jego elementów jak:

- informowanie o celach lekcji i uściślenie kryteriów oceniania, najlepiej z precyzyjnym określeniem wymagań na poszczególne oceny (uczeń sam może zdecydować, jaki poziom wiedzy i umiejętności jest przez niego możliwy do osiągnięcia);
- informacja zwrotna (w części prac pisemnych warto zrezygnować z wystawiania ocen sumujących wyrażonych cyfrą na rzecz recenzji zawierającej cztery elementy: mocne i słabe strony, wskazówki do poprawy oraz zalecenia na przyszłość; po sprawdzeniu wypracowań przez nauczyciela uczniowie samodzielnie pracują nad poprawą błędów, tworząc tekst po raz drugi);
- ocena koleżeńska (najważniejsze jest sformułowanie czytelnych dla uczniów kryteriów oceniania, umożliwiających refleksję nad osiągnięciami kolegów, np. sprawdzianem, projektem, prezentacją);
- samoocena (szacowanie przez ucznia wiedzy i umiejętności w czasie lekcji daje nauczycielowi możliwość modyfikowania na bieżąco jej przebiegu – w zależności od stopnia opanowania przez klasę treści zaplanowanych do realizacji).

Najczęstszym problemem, z jakimi styka się w codziennej praktyce nauczyciel polonista, są **specyficzne trudności** w nauce czytania i pisania (dysleksja, dysortografia, dysgrafia). Praca z uczniem zmagającym się z tego typu problemami wymaga przede wszystkim dokładnego zapoznania się z aktualną opinią uprawnionej poradni psychologiczno-pedagogicznej, zawierającą informacje o zalecanych dostosowaniach.

W przypadku ucznia mającego trudności w nauce niezmiennie istotna jest pozytywna motywacja. Należy wyznaczać konkretne zadania dotyczące małej partii materiału i nagradzać za ich wykonanie – niekoniecznie oceną szkolną, ważne jest przede wszystkim dostrzeżenie nawet niewielkich postępów. **Uczeń uzdolniony** natomiast powinien mieć możliwość zaprezentowania swoich osiągnięć na forum klasy bądź szkoły (np. przygotowanie debaty, sesji naukowej, pokazu

filmowego, wystawy). Należy go zachęcać do udziału w konkursach, nie tylko strictly polonistycznych, lecz także publicystycznych (reportaż, recenzja), recytatorskich czy teatralnych (w zależności od zainteresowań). Uczniowie pasjonujący się określonym tematem mogą samodzielnie – choć pod nadzorem nauczyciela – przygotować lekcję oraz materiały dydaktyczne dla klasy (karty pracy, ćwiczenia, zadania do pracy w grupach) i wystąpić w roli eksperta. Warto wykorzystać potencjał tkwiący w propozycjach zawartych w module *Wirtualny spacer*. Praca związana z przygotowaniem proponowanych w tym module zadań może być podstawą do zdobywania przez ucznia ocen celujących.

Pełna indywidualizacja pracy nie zawsze jest możliwa podczas zajęć lekcyjnych, ze względu na ograniczenia czasowe oraz konieczność poświęcenia uwagi wielu osobom jednocześnie. Po rozpoznaniu potrzeb konkretnego zespołu klasowego warto poświęcić czas na prowadzenie zajęć dodatkowych dla uczniów uzdolnionych lub – przeciwnie – mających trudności w nauce. Można zaproponować uczniom pracę w systemie konsultacyjnym (indywidualne spotkania poświęcone pracy nad konkretnymi umiejętnościami) albo wykorzystać możliwości, jakie daje e-learning.

6. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć

Systematyczne i zgodne z przepisami ocenianie to jeden z istotnych elementów procesu dydaktycznego. Szczegółowe zasady oceniania, promowania i klasyfikowania są regulowane odpowiednimi rozporządzeniami ministra oraz zapisami w szkolnych systemach oceniania. Ocena szkolna ma mieć przede wszystkim charakter kształtujący – powinna informować ucznia, jakie postępy uczynił i które umiejętności wykształcił, a które obszary wiedzy i umiejętności wymagają jeszcze jego uwagi, pracy i wysiłku. Powinna wskazywać przestrzeń osobistego sukcesu, aby udało się zaprojektować działania motywujące ucznia do dalszego wysiłku. Warto zaakcentować, że uczeń jest partnerem w dialogu edukacyjnym i należy go traktować podmiotowo, a ocena musi wynikać z wymagań edukacyjnych oraz kryteriów określonych przez nauczyciela.

Program *Myśli i słowa* zakłada aktywność uczniów w procesie edukacyjnym. Czynniki motywujące, wspierające, informujące i diagnozujące – wynikające z oceny – będą pozytywnie wpływać na samodzielność ucznia oraz jego wiarę we własne możliwości. Aby ocena spełniła swoje zadanie, nauczyciel powinien wcześniej poinformować ucznia, według jakich kryteriów będzie oceniał dane działanie, podkreślić, na co szczególnie należy zwrócić uwagę, a czego unikać. W każdym wypadku ocena powinna być uzasadniona przez nauczyciela, tylko w ten sposób uczeń będzie mógł poprawić błędy lub uzupełnić braki. Bez informacji zwrotnej ocenianie staje się niewymierne i mało wartościowe dla ucznia. Poddając ocenie każdą pracę, należy zacząć od wskazania jej zalet, dopiero później niedociągnięć. Należy także wskazać sposób usunięcia braków.

W klasach 7–8 ocenie powinny podlegać:

- wypowiedzi ustne podczas lekcji oraz przygotowane w domu,
- prezentacje w różnych formach przygotowane w ramach *Wirtualnego spaceru*,
- notatki wykonane podczas słuchania wypowiedzi innych osób,
- recytacja wiersza lub fragmentu prozy albo scenka dramatowa,
- rozumienie czytanego tekstu (w formie testu podsumowującego dział, zawierającego pytania zamknięte i otwarte),
- prace pisemne tworzone w ramach pracy klasowej,
- prace pisemne zróżnicowane gatunkowo przygotowywane w domu,
- umiejętności językowe (w formie kartkówki lub sprawdzianu z nauki o języku),
- wykonanie wskazanego zadania w grupie.

Zaleca się, aby poddawać ocenie każdą z wymienionych form pracy ucznia co najmniej raz w okresie. Należy ponadto oceniać zaangażowanie w pracę na lekcji, a także działania dodatkowe, np. udział i osiągnięcia w konkursach, redagowanie tekstów do gazetki lub na stronę internetową szkoły, własna twórczość literacka czy udział w przedstawieniach teatralnych.

Ważne jest systematyczne sprawdzanie stopnia opanowania wiedzy i umiejętności, przeprowadzanie sprawdzianów diagnozujących postępy (obejmujących np. wszystkie klasy na danym poziomie nauczania w szkole), opracowywanie ich wyników, wyciąganie wniosków, a także przygotowanie zaleceń do dalszej pracy. Aby zrealizować założone w programie cele i motywować uczniów do podejmowania określonych aktywności, konieczna jest rzetelna informacja na temat uczniowskich osiągnięć i braków. Ocenianiu powinny podlegać zatem wszystkie obszary kształcenia, a nauczyciel musi zatroszczyć się o to, by uczeń miał świadomość, że ocena stanowi miernik jego wiedzy i umiejętności.

Istnieje wiele propozycji i metod oceniania osiągnięć uczniów, spośród których nauczyciel winien wybrać takie, które będą odpowiednie dla danego zespołu klasowego. Tylko systematyczna ocena, połączona z konkretną informacją o kryteriach i rzeczowym uzasadnieniem będzie mieć charakter motywujący, zarówno dla ucznia, jak i nauczyciela.